SPEELNETWERKEN VOOR EEN VERBONDEN BUURT

Evaluatie Jantje Beton speelwijk Stokhasselt

Msc. Katusha Sol
Msc. Martje van Ankeren
December 2013

Place makers

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Inhoud

Inleiding 3

Hoofdstuk 1 – Theoretisch kader 6
1.1 Vrij buitenspelen 7
1.2 Aantrekkelijk buitenspelen 8
1.3 Eigenaarschap door coproductie 9
1.4 Indicatoren van succesvolle samenwerking 9

Hoofdstuk 2 – Methoden 11
2.1 Onderzoeksactiviteiten 12
2.2 Interviews 12
2.3 Vragenlijste 12
2.4 Onderzoeksontwerp 13

Hoofdstuk 3 – Procesbeschrijving speelnetwerk Stokhasselt 16
3.1 Kenmerken Stokhasselt 17
3.2 Ontwikkeling speelnetwerk Stokhasselt 17
3.2.1 Basisschool de Lochtenbergh 18
3.2.2 Dirigentenlaan 19
3.2.3 Corellistraat 20
3.2.4 Speelroute 21
3.2.5 Midden-Brabantpark 23
3.2.6 Kapelmeesterlaan 23

Hoofdstuk 4 – Uitdagend buitenspelen 25
4.1 Aantrekkelijk buitenspelen 26
4.2 Vrij buitenspelen 28
4.3 Vrijheid en uitdaging 30
4.4 Vrijheid en openbaarheid 31

Hoofdstuk 5 – Vruchtbare samenwerking 32
5.1 Opgebouwd vertrouwen 33
5.2 Goed spel 34
5.3 Instrumentarium 35
5.4 Goede spelers 37
5.5 Mate van vruchtbare samenwerking 37

Hoofdstuk 6 – Conclusie 38
6.1 Doelstelling 1: vrij en aantrekkelijk buitenspelen 39
6.2 doelstelling 2: vruchtbare samenwerkingsverbanden 40
6.3 Doelstelling 3: Voortzetting ontwikkeling openbare ruimte 39
6.3 Doelstelling 4: Overdraagbaarheid naar andere wijken 41

Literatuurlijst 43

Bijlagen 45
Bijlage 1: vragenlijst bewoners 46
Bijlage 2: vragenlijst kinderen 49

INLEIDING

INLEIDING

Sinds 2008 woont meer dan de helft van de wereldbevolking in steden. Dit betekent ook dat tegenwoordig de meeste kinderen ter wereld in de stad leven. In Nederland is dit al veel langer zo. Alleen in de randstad wonen al 7 miljoen mensen. In de grote steden neemt het aantal gezinnen met kinderen weer toe. Maar wie door een willekeurige stad fietst of rijdt krijgt niet dit idee. De stad lijkt eerder een 'speelterrein' voor volwassenen dan voor kinderen, met volop plekken voor vrijetijdsbesteding als bioscopen, cafés en koffietentjes. Waar vinden al die stadskinderen de ruimte om zich te ontwikkelen?

Kinderen spelen graag buiten - op stoepen, plantsoenen, waterplassen en pleintjes in de buurt - gewoonweg omdat ze daar blij van worden. Kinderen in stedelijke gebieden spelen nog steeds buiten, maar de frequentie is afgenomen. Daarbij wordt stedelijke ruimte steeds meer ingericht: speelplekken worden strakker vormgegeven met een sterkere nadruk op veiligheid. Deze veiligheidsmaatregelen staan op gespannen voet met de uitdagende en avontuurlijke speelplekken die kinderen nodig hebben. Daarnaast is door de ontwikkeling dat ouders voorzichtiger zijn geworden kinderspel steeds meer binnenshuis plaats gaan vinden.
De zelfstandige bewegingsvrijheid van kinderen neemt dus af (Bouw & Karsten, 2010). Dit is alarmerend, want zelfstandig en vrij buitenspelen vormt een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling naar volwassenheid. Buitenspelen is niet alleen een van de belangrijkste vormen van bewegen, maar door vrij buitenspelen leren kinderen beter met risico's omgaan en ontwikkeling zij hun sociale, cognitieve en motorische vaardigheden (van Veendendaal en de Vries, 2012; Tovey, 2011)

Om het zelfstandig spelen zonder toezicht te bevorderen heeft Jantje Beton in de periode 1 januari 2010 tot en met 31 december 2013 samen met kinderen, ouders, buurtbewoners, gemeente en andere partners gewerkt aan het opzetten van een speelnetwerk in vier zogenaamde 'speelwijken'. Deze bevinden zich in Korte Akkeren in Gouda, Huizum in Leeuwarden, Stad binnen de Linie in Den Helder en Stokhasselt in Tilburg. Een speelnetwerk in een de wijk bestaat uit een aantal (formele en informele) speelplekken die worden verbonden door een 'speelroute'. Een speelroute is een zichtbare route met creatieve spelelementen en herkenbare oversteekmarkeringen. Daarnaast is een belangrijk kenmerk van speelnetwerk dat verschillende partners, zoals gemeenten, basisscholen, maatschappelijke organisaties, buurtbewoners en kinderen betrokken zijn bij de ontwikkeling ervan. Alle betrokken actoren hebben immers baat bij een goed speelklimaat in de wijk: het zorgt voor dynamiek en levendigheid, sociale controle en ontmoeting (meerjarenbeleidsplan 2010-2013).

In het meerjarenbeleid van Jantje Beton (2010-2013) staan de volgende doelstellingen centraal met betrekking tot deze vier wijken:

1. Jantje Beton heeft vruchtbare samenwerkingsverbanden op wijkniveau tot stand gebracht, die model kunnen staan voor andere wijken in Nederland.
2. Er zijn hier speelnetwerken ontwikkeld die model kunnen staan voor het veilig en vrije buiten spelen in Nederland
3. Er is hier een infrastructuur ontwikkeld die voortzetting van de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert, maar zonder verdere betrokkenheid van Jantje Beton.
4. In 2013 heeft Jantje Beton dit wijkenproject overdraagbaar gemaakt ten behoeve van andere wijken in Nederland.

Dit onderzoek richt zich op de mate waarin deze doelen zijn gerealiseerd in de speelwijken die zijn ontwikkeld, door middel van een case-study van een van de wijken, Stokhasselt in Tilburg.

De hoofdvraag van dit onderzoek is:

In hoeverre zorgt de aanleg van het speelnetwerk in Stokhasselt voor vrij en aantrekkelijk buitenspelen voor de kinderen in de wijk?

Deelvragen hierbij zijn:

- *Stimuleert het speelnetwerk het vrij en aantrekkelijk buitenspelen voor de kinderen uit de wijk Stokhasselt?*
- *Heeft het proces van coproductie in Stokhasselt bijgedragen aan het ontstaan van vruchtbare samenwerkingsverbanden in de wijk, die de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert?*
- *In hoeverre is in Stokhasselt een infrastructuur ontwikkeld die voortzetting van de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert zonder verdere betrokkenheid van Jantje Beton?*

Doelstelling van dit onderzoek is om inzicht te krijgen op het effecten van speelnetwerken op de buurt en om te leren van de succes- en faalfactoren van deze casus. Het onderzoek is als volgt opgebouwd, allereerst wordt het theoretisch kader van dit onderzoek uitgewerkt, vervolgens worden de methodes van onderzoek en het proces rondom de oprichting van het speelnetwerk toegelicht. Hoofdstuk vier bespreekt het effecten die het speelnetwerk heeft op het speelgedrag van kinderen en hoofdstuk vijf gaat in op de vraag hoe de samenwerking tussen de verschillende partners georganiseerd is.

Afbeelding 1: neushoorns bij de Jantje Beton speelplefk bij de kinderboerderij (Midden Brabantpark)

HOOFDSTUK 1

theoretisch kader

HOOFDSTUK 1 - THEORETISCH KADER

Dit onderzoek geeft antwoord op de vraag in hoeverre de aanleg van een speelnetwerk het vrij en aantrekkelijk buitenspelen in de wijk stimuleert. Om deze vraag te beantwoorden is het eerst van belang om nader in te gaan op de begrippen vrij en aantrekkelijk buitenspelen – wat wordt hier onder verstaan? Vervolgens wordt ingegaan op het proces van de aanleg van het speelnetwerk. Om dit proces te analyseren wordt het begrip coproductie toegelicht en worden de factoren die bijdragen aan vruchtbare samenwerkingsverbanden uitgewerkt. De uitwerking van deze begrippen vormt de theoretische achtergrond voor de case-study over het speelnetwerk in Stokhasselt.

1.1 Vrij buitenspelen

Kinderen kunnen in principe overal buitenspelen, maar ze kunnen niet overal *vrij* buitenspelen. Bij vrij buitenspelen hebben volwassenen een minimale rol en kunnen kinderen dichtbij huis zelf hun spel invullen. In de jaren '50 en '60 ontwikkelde architect Aldo van Eyck (1918-1999) in Amsterdam ruim 800 speelplekken in het kader van de 'speelse stad' met openbare, buurtgerichte speelplaatsen. In de jaren '60 en '70 trokken veel gezinnen uit de stad en raakten veel van de speelplaatsen verwaarloosd. Als reactie op een toenemende uittocht van jonge gezinnen uit de stad zijn lokale overheden sinds de jaren '90 weer meer gaan voldoen aan de kenmerken van een 'kindvriendelijke stad' (de Visscher & Bouverne- de Bie, 2008). Volgens het Child-Friendly Cities Initiative (CFCI) is dit een stad die voldoet aan het recht van kinderen om te spelen (artikel 31, UN Convention on the Rights of the Child,1989). Het CFCI wijst op het recht van kinderen om zich veilig op straat te kunnen begeven, vriendjes te ontmoeten, groene plekken te kunnen bezoeken en om in een niet-vervuilde en duurzame omgeving te wonen (Riggio, 2002). CFCI benadrukt het belang voor kinderen om zelfstandig te kunnen bewegen door de stad. Door anderen te ontmoeten leren kinderen problemen op te lossen en het buitenspelen stimuleert de creativiteit van kinderen (Childfriendly cities, 2006). Buitenspelen is daarom essentieel voor de ontwikkeling van kinderen.

Ouders hebben een belangrijke rol bij vrij buitenspelen. Zij bepalen immers waar en hoe vaak een kind zelfstandig buiten mag spelen. Lia Karsten (2002) wijst er op dat ouders zich in toenemende mate bewust zijn van allerlei (potentiele) gevaren voor kinderen in de publieke ruimte. Vooral steden worden in grote mate geassocieerd met chaos, verkeer, asfalt en anonimiteit in plaats van sociale controle en toezicht. Een van de consequenties van dit gevoel van onveiligheid is dat kinderen pas op latere leeftijd zelfstandig naar school en naar buitenschoolse activiteiten mogen. Bovendien is het 'veiligheidsdiscours' mogelijk van invloed op de beslissing op welke plekken ouders hun kinderen laten spelen. Met name de speelplekken met een hek of met toezicht door ouders worden goed gewaardeerd op het gebied van veiligheid (Karsten, 2002).

De speelnetwerken die Jantje Beton realiseert zijn openbare speelplekken, waar juist geen hek of formeel toezicht is. Dit heeft twee redenen. Allereerst is de openbare ruimte een plek voor zowel ongeplande ontmoetingen met bekenden als ontmoetingen met onbekenden (Gehl 2010). Deze mogelijkheid tot ontmoeting draagt bij aan de vorming van sociale cohesie en sociaal kapitaal in een wijk (Jacobs, 1961). Ten tweede is het niet alleen prettig voor kinderen dat er in de openbare ruimte plek is voor sociale contacten, maar ook voor volwassenen die door de wijk wandelen of elkaar willen ontmoeten (Koning en Poort, 2013). Goed functionerende openbare ruimtes faciliteren kijk- en ontmoetgedrag (Gehl, 2010). Ze wordt volgens Jacobs (1961) vooral beheerd door een bijna onbewust netwerk van vrijwillige controles en standaarden, door de mensen zelf uitgevoerd. Hierdoor ontstaat informele sociale controle waardoor een hek of toezicht van de ouders niet perse noodzakelijk is.

Vanaf de jaren '90 werd dit inzicht meegenomen door speel-inclusieve plekken waarbij spelen in de publieke ruimte werd geïntegreerd in plaats van haar te verbannen naar geïsoleerde speeleilanden (de Visscher & Bouverne- de Bie, 2008). De mogelijkheid voor kinderen om elkaar te ontmoeten en samen te spelen staat centraal bij de speel-inclusieve benadering.
Deze benadering is te herkennen in de vorm van een speelnetwerk in de stad met een route van speelaanleidingen die verschillende voor kinderen relevante formele en informele (speel)plekken in de wijk met elkaar verbinden. Hierdoor zijn kinderen in staat om veilig en onafhankelijk van de

ene naar de andere plek te bewegen. Bovendien correspondeert het netwerk met de daadwerkelijke activiteiten en verwachtingen van de kinderen die in de betreffende buurt leven (de Visscher & Bouverne-de Bie, 2008).

De kenmerken van een speel-inclusieve benadering zijn grotendeels terug te vinden in de aanpak van Jantje Beton bij de ontwikkeling van de speelwijken. Jantje Beton heeft in de speelwijken meerdere buurten met elkaar verbonden door een speelroute die wordt aangegeven door kleine speelelementen, zoals geverfde speelcirkels, betonnen bollen en oranje speelhuisjes. Daarnaast zijn belangrijke oversteekplaatsen op de route duidelijk aangegeven. Jantje Beton wil kinderen in deze wijken uitdaging en veiligheid bieden om elke dag vrij en veilig buiten te spelen in hun eigen buurt en op de plekken waar hun leven zich vooral afspeelt (Jantje Beton meerjarenbeleid 2010-2013).

1.2 Aantrekkelijk buitenspelen

Bovendien is het idee is dat er bij *vrij* buitenspelen uitdagende speelaanleidingen voor alle kinderen zijn; de speelobjecten en eventuele (sociale) ondersteuning door volwassenen zijn niet fantasieloos en universeel: het buitenspelen is *aantrekkelijk*. Verschillende studies wijzen op het belang van verbeelding en creativiteit voor de ervaring van speelplekken onder kinderen.
Zo concluderen o.a. Holme and Massie (1970), dat informele speelplekken (ontdekt door de kinderen zelf) aantrekkelijker voor hen zijn dan ontworpen en formele speelplekken.

Uit onderzoek van Jantje Beton blijkt dat veel kinderen de omgeving in steden en dorpen saai en niet prikkelend vinden (Snel, 2013). Kinderen krijgen vaak weinig ruimte om zelf hun spel in te vullen, mede doordat volwassenen de ruimte en het activiteitenaanbod vormgeven en daarbij onvoldoende rekening houden met de kinderen. Het speelruimtebeleid van gemeenten beperkt zich vaak tot een minimale invulling van formele speelplekjes met een beperkte invloed van kinderen op het beleidsplan of de concrete uitwerking daarvan. Jantje Beton wil met de speelwijken aantrekkelijke en avontuurlijke speelplekken creëren met een herkenbare 'unieke' identiteit.

Afbeelding 2: kinderen denken mee over speelplekken in Stokhasselt

Doel en uitdaging zijn hierbij om speelplekken te creëren die voor kinderen boven de vijf jaar nog leuk en uitdagend zijn. Om dit te bereiken betrekt Jantje Beton kinderen actief bij de ontwikkeling hiervan. Dit uitgangspunt sluit aan bij een groeiende aandacht voor consultatie met kinderen over de ontwikkeling van speelplekken in de stad (de Visscher & Bouverne- de Bie, 2008). Bovendien valt inspraak van kinderen onder het recht op 'participatie en hoorrecht'. Kinderen hebben officieel recht om hun mening te geven over alle zaken die hem of haar aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd. Dit geldt ook voor gerechtelijke en bestuurlijke procedures (Artikel 12, Internationaal Verdrag Inzake de Rechten van het Kind).

1.3 Eigenaarschap door coproductie

De ambitie om speelnetwerken aan te leggen door kinderen en andere partijen actief in te schakelen past ook wel in de huidige tijd van 'governance'. Deze term verwijst naar een vorm van besturen die leidt tot samenwerking tussen overheidsinstellingen, het maatschappelijk middenveld en marktpartijen binnen een netwerk. Deze samenwerking wordt ook wel 'coproductie' genoemd. Coproductie is een aanpak van bestuurlijke partijen (zoals de lokale overheid), waarbij beleid samen met belanghebbenden zoals burgers en maatschappelijke organisaties ontwikkeld of uitgevoerd wordt. De overheid stelt zich hierbij op als gelijkwaardige partner en niet als sturend (Dekker et al., 2009). In beleidsnetwerken is echter veelal sprake van disfunctionele samenwerking tussen verschillende actoren. Samenwerking in een netwerk kan worden bevorderd door maatregelen om 'verkokering' tegen te gaan, zoals ontschotting van geldstromen (Gerritsen, 2011).

Stokhasselt is een van de armste wijken van Tilburg en werd in 2009 benoemd tot 'impulswijk', een wijk die extra hulp nodig heeft. Woningcorporaties, de gemeente Tilburg, het Rijk en de provincie Noord-Brabant besloten om totaal negen miljoen in de wijk te investeren. Hierbij is voortdurende betrokkenheid van bewoners en partners uit de wijk het uitgangspunt[1]. De aanpak van Jantje Beton om kinderen, ouders, bewoners en andere partners uit de wijk te betrekken sluit hier mooi bij aan. De werkwijze van Jantje Beton zorgt niet alleen voor betere speelplekken, maar richt zich er juist ook op om de netwerken in de buurt te versterken zodat het beheer van de speelplekken is gegarandeerd. Deze werkwijze van coproductie sluit aan bij de theorie van Duyvendak en Uitermark (2006), die stellen dat in achterstandswijken veelal een gebrek aan organisatie is en dat normen in de publieke ruimte vaak worden overschreden. In deze wijken is er wantrouwen tussen bewoners en de overheid en trekken burgers zich terug uit de publieke ruimte.

Volgens Duyvendak en Uitermark (2006) nemen bewoners in achterstandswijken zelf nauwelijks initiatief wanneer ze daar ruimte voor krijgen, maar dient hier actief ruimte voor te worden gecreëerd. Pas als bewoners zich mede-eigenaar voelen van de publieke ruimte, zullen ze anderen aanspreken op ongewenst gedrag, activiteiten ondernemen en relaties aangaan. Binnen de huidige nadruk op bewonersparticipatie krijgen sommige bewoners veel verantwoordelijkheid, terwijl anderen niet kunnen meedoen (Uitermark, 2012). Het is de kunst om verschillende soorten bewoners aan te spreken en ook de wensen van niet-actieve groepen mee te nemen in de ontwikkeling van de wijk.

1.4 Indicatoren van succesvolle samenwerking

De laatste deelvraag van dit onderzoek gaat in op de vraag of dit proces van coproductie heeft geleid tot vruchtbare samenwerkingsverbanden. Deze vraag wordt in hoofdstuk vijf beantwoord met behulp van vier cruciale indicatoren die de mate van succes van de samenwerking bepalen. Deze indicatoren zijn van belang voor een constructieve, vruchtbare samenwerking die leidt tot een duurzaam netwerk (Bremekamp et al, 2009). Hieronder worden deze vier indicatoren toegelicht.

1 http://nicis.platform31.nl/Wat_doen_wij/Verspreiding/Docbank/Wonen/Wijken/Wijkenaanpak/Gemeente_Tilburg_en_corporaties_investeren_in_vijf_impulswijken

1. Vertrouwen
Opgebouwd vertrouwen is af te meten aan de betrouwbaarheid van de personen die samenwerken en de overeenstemming tussen woord en daad. Ook van belang is de mate waarin ze met open vizier te werk gaan en de mate waarin er sprake is van wederzijdse acceptatie (Bremekamp et al, 2009). Bij samenwerking in de wijk is het van belang dat welwillende en potentieel actieve bewoners vertrouwen krijgen dat hun inzet daadwerkelijk iets oplevert (Duyvendak & Uitermark, 2006). Ook voor lokale professionals geldt dat zij vertrouwen moeten hebben dat de samenwerking zal leiden tot een voor hen relevante uitkomst.

2. Spel
Goed spel verwijst naar openheid en transparantie met betrekking tot verwachtingen en intenties. Bovendien moeten alle spelers de samenwerking als waardevol zien. Ze moeten zich bewust zijn van wat het voor hen oplevert. Ook is er bij goed spel oog voor draagvlak bij deelnemers en hun achterban en is er tegelijkertijd voortgang en besluitvorming. Hierbij is er wel ruimte en bereidheid voor onderhandeling waarin partijen kunnen geven en nemen (Bremekamp et al, 2009). Dit vraagt om een zekere mate van beslissingsvrijheid met betrekking tot de bevoegdheden van de initiërende partijen. Er dient dan ruimte te zijn om naar eigen inzicht besluiten te nemen (Damen, 2009).

3. Instrumentarium
In de eerste plaats moet de procedure om tot besluitvorming te komen - de spelregels en omgangsvormen - voor iedereen duidelijk zijn. Communicatie en identiteit zijn ook onderdeel van een goed instrumentarium. Hoe de samenwerking zich intern en extern 'laat zien' moet overeenkomen met de betekenis en identiteit van de samenwerking (Bremekamp et al, 2009). Daarnaast is de structuur - afspraken de rol- en de verantwoordelijkheidsverdeling van belang. Met betrekking tot de publieke ruimte gaat dit met name om beheerkwesties. Uit onderzoek van Koning (2012) blijkt dat de keuze voor een beheer gericht op 'schoon, heel en veilig' gemeentes meer aanspreekt dan beheer gericht op spontaniteit en afwisseling of op bewonersbeheer.

4. Spelers
Cruciaal voor iedere samenwerking zijn goede spelers, want zij maken het spel. In de eerste plaats dienen ze bij het definiëren van het vraagstuk en het zoeken naar oplossingen een flexibele houding te hebben. Ze moeten beschikken over oprechte interesse in de belangen en motieven van mensen. Ook moeten ze over voldoende inhoudelijke, procesmatige en emotionele kennis en kunde beschikken om de onderhandelingen en de samenwerking te laten slagen (Bremekamp et al, 2009). Een goede speler in de wijkaanpak wordt ook wel aangeduid als best person'. Deze professional geeft ruimte aan andere partijen, benadert deze gelijkwaardig en 'verleidt' om te verbinden. Zo ontstaat enthousiasme om (uitvoerings)plannen te verbeteren (Dekker het al, 2010). Tot slot moet aan iemand leiderschap worden gegund.

HOOFDSTUK 2

methoden

HOOFDSTUK 2 - METHODEN

Voor dit onderzoek is zowel een kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksstrategie gebruikt. Het doel van het onderzoek is om te achterhalen in welke mate waarin de doelen van Jantje Beton om kinderen vrij en aantrekkelijk te laten buitenspelen zijn gerealiseerd. In dit hoofdstuk wordt de keuze voor Stokhasselt als case-study besproken. Aan de hand van interviews is onderzocht in welke mate de aanpak van coproductie bij de totstandkoming van de speelplekken bijdraagt aan het ontstaan van een duurzaam netwerk in de wijk. Bij buurtbewoners en kinderen van de lokale basisscholen zijn vragenlijsten afgenomen. Voor een beschrijving van de buurt en het Jantje Beton project is tevens gebruik gemaakt van observaties, gesprekken met Jantje Beton, beleidsanalyse, projectbeschrijvingen en literatuuronderzoek.

2.1 Onderzoeksactiviteiten

Voor het onderzoek zijn de volgende onderzoeksactiviteiten verricht.

DATUM	ACTIVITEIT
21 augustus 2013	Oriënterend bezoek aan Stokhasselt
30 augustus 2013	Afnemen vragenlijsten buurtbewoners
17 september 2013	Versturen vragenlijsten voor de kinderen naar de basisscholen Aboe-el-Chayr, de Regenboog en de Lochtenbergh
3 oktober 2013	Interview Marijke Slijpen en Wies Freijters van basisschool de Lochtenbergh
8 oktober 2013	Interview buurtregisseur Helmy van Ingen van de gemeente Tilburg
8 oktober 2013	Interview coördinator Ouderkamer Annie Meens en coördinator van de Brede School Mieke van der Loop
8 oktober 2013	Interview Bahar, deelnemer Jantje Beton werkgroep van de Regenboog
8 oktober 2013	Interview Petra Smit directeur van de Regenboog
9 oktober 2013	Interview Karlijn Verschuren, opbouwwerker bij Contour de Twern, een maatschappelijke instantie die (met name in Brabant) werkt aan het verbinden en versterken van de leefwereld in wijken en dorpen. Hier verder aangeduid met 'de Twern'.
25 november 2013	Gesprek met projectleider Miranda Verburg van Jantje Beton

2.2 Interviews

Een kwalitatieve strategie is geschikt om het perspectief van de verschillende partijen te belichten die zijn betrokken bij de totstandkoming. Tijdens de semi-gestructureerde interviews is gebruik gemaakt van een interviewschema met onderwerpen en vragen die tijdens het interview idealiter aan bod zouden moeten komen (Bryman, 2008). Dit interviewschema is flexibel doordat de volgorde niet vast staat. Ook kan worden ingespeeld op de antwoorden van de respondenten door aanvullende vragen te stellen.

Er zijn gesprekken gevoerd met acht professionals in de wijk. Jantje Beton heeft contactgegevens verstrekt van de personen met wie zij tijdens het proces hebben samengewerkt. Gezien de relatief lange looptijd van het project (4 jaar) zijn verschillende professionals echter niet meer werkzaam (in de wijk). Zo zijn de directeur en contactpersoon voor Jantje Beton van de Aboe-el-Chayr inmiddels met pensioen. Ook de betrokken adjunct directeur van de Regenboog is niet meer werkzaam bij deze school. Jantje Beton heeft gedurende het project contact met hen gehad over de schoolpleinen, maar doordat zij niet meer werkzaam zijn in de wijk zijn zij niet meegenomen in de evaluatie. In plaats daarvan is contact gelegd met Petra Smit, de nieuw aangetreden directeur van basisschool de Regenboog. Daarnaast is via een van de basisschooldirecteuren een kind aangedragen dat heeft meegedaan met de Jantje Beton werkgroep. Ook hier is een kort interview bij afgenomen. Tot slot is er overleg geweest met de betrokken projectleider van Jantje Beton.

Alle interviews zijn opgenomen en kort erna getranscribeerd. Vanuit deze data zijn uitspraken binnen thema's geselecteerd die bruikbaar zijn om de duurzaamheid van het netwerk rondom de speelplekken in Stokhasselt te analyseren.

2.3 Vragenlijsten

Daarnaast is een kwantitatieve strategie ingezet om de ervaring van kinderen met betrekking tot de mogelijkheden om vrij en aantrekkelijk buiten te spelen te meten. In 2011 - toen de Jantje Beton speelwijk in Stokhasselt nog niet was gerealiseerd - is er een nulmeting gedaan onder kinderen door TNS Nipo (n=100) onder kinderen in de leeftijd 8-13 (Snel, 2011). Deze nulmeting maakte het mogelijk om een goede vergelijking te krijgen van het speelgedrag van kinderen voor en na de aanleg van het speelnetwerk. De vragen in dit onderzoek zijn daarom deels een herhaling van de vragen uit 2011.

Aangezien het TNS Nipo onderzoek twee jaar in de bovenbouw is afgenomen zitten veel van hen inmiddels niet meer op dezelfde school. De nulmeting en huidige meting zijn dus niet afgenomen door dezelfde respondenten. De huidige respondenten komen wel overeen met de eerder ondervraagde leeftijdscategorie. Het gaat om kinderen in de leeftijd 8-13, omdat naar verwach-ting de meerderheid van de kinderen in deze leeftijdscategorie zelfstandig buiten mag spelen. Bovendien zijn ze in staat om een vragenlijst te lezen en in te vullen.

LEEFTIJD	percentage 2011	percentage 2013
8 jaar	6%	12%
9 jaar	20%	15%
10 jaar	24%	36%
11 jaar	31%	33%
12 jaar	14%	3%
13 jaar	5%	1%
N	103	149

Tabel 1: Verdeling kinderen naar leeftijd, resultaat vragenlijsten 2013 en 2011

De vragenlijsten zijn ingevuld door 149 kinderen afkomstig van drie basisscholen in de wijk Stokhasselt, de Aboe-el-Chayr, de Regenboog en De Lochtenbergh. Alle drie de scholen kregen de afgelopen jaren een nieuw schoolgebouw en hebben voor de inrichting van hun schoolpleinen samengewerkt met Jantje Beton en de gemeente Tilburg. Zodoende zijn deze plekken onderdeel van het speelnetwerk in de wijk. Er zijn per school 60 enquêtes verstuurd voor twee klassen van iedere school, met 149 ingevulde vragenlijsten is de respons relatief hoog.

NAAM	percentage 2013
De Lochtenbergh	28,9 %
Aboe-el-Chayr	43,6%
De Regenboog	27,5%
N	149

Tabel 2: Verhouding respondenten per school

Ter oriëntatie is eveneens aan bewoners van Stokhasselt gevraagd hoe zij tegen de vernieuwing van de speelplekken aankijken. Het gaat om 47 bewoners in de leeftijden 12-80 jaar, verhoud-ing man-vrouw is 40-60. Deze respondenten wonen allen in de buurt van de speelplekken - bij de Dirigentenlaan, bij basisschool de Lochtenbergh of in de buurt van de kinderboerderij. Zij zijn op straat aangesproken of er werd aangebeld. Twee derde van de ondervraagden heeft kinderen, maar niet alle kinderen behoren nog tot de doelgroep van Jantje Beton.

2.4 Onderzoeksontwerp

Doordat in dit onderzoek wordt ingezoomd op de wijk Stokhasselt in Tilburg vormt het onderzoeks-ontwerp een case study. Hierbij wordt een gedetailleerde en intensieve beschrijving gegeven van één case op een bepaald moment in de tijd (Bryman, 2008). Het grondig onderzoeken van een wijk levert bruikbare data op, en leerpunten kunnen ervaring breed overgedragen worden naar andere, vergelijkbare gemeenten.

Er is gekozen voor Stokhasselt omdat bij aanvang van dit onderzoek in september 2013 het grootste gedeelte van de speelwijk in Stokhasselt al was gerealiseerd. Bovendien is er in deze wijk in 2011 een 0-meting verricht (Snel, 2011). Belangrijke kanttekening is dat het speelnetwerk in september grotendeels opgeleverd was, maar nog niet helemaal. De vlaggen en huisjes van de speelroute waren pas net geplaatst en er ontbraken nog belangrijke oversteekmarkeringen. Ook een speelplek die gericht is op de wat oudere kinderen, de Kapelmeesterlaan, is nog niet gerealiseerd ten tijde van dit onderzoek.

De vier speelwijken in Leeuwarden, Den Helder, Gouda en Tilburg zijn door Jantje Beton uitgekozen als Speelwijk op basis van vijf kenmerken (Projectvoorstel 'vrij buitenspelen in de wijk', 2010). Doordat de vier wijken allemaal aan bovenstaande kenmerken voldoen is de casus Stokhasselt tot op zekere hoogte representatief voor de andere wijken. Desondanks zijn er in iedere wijk andere historische, politieke en sociaal-economische omstandigheden, waardoor het resultaat van deze case-study niet te generaliseren is naar andere cases zonder de context in acht te nemen. De kenmerken zijn hier uitgewerkt en toegepast op de wijk Stokhasselt.

1. Er is een weinig optimale speelomgeving.
De beperkte formele speelplekken prikkelen de fantasie en creativiteit van kinderen nauwelijks. De informele speelplekken zijn niet ingericht voor spel en de ondersteuning door volwassenen (ouders en buurtbewoners) is onvoldoende om dit te compenseren. In Stokhasselt is er sprake van een weinig optimale speelomgeving. Uit onderzoek van TNS Nipo bleek dat drie kwart van de ondervraagde kinderen de plekken met speeltoestellen in de buurt saai vonden (Snel, 2011).

2. Er wonen minstens 500 kinderen tussen 0-14 jaar in de wijk.
Stokhasselt is een kinderrijke buurt: eind 2009 woonden er in Stokhasselt 2028 kinderen tot en met 18 jaar.

3. Er is geen andere landelijke organisatie actief is met een project rondom leefbaarheid voor kinderen.
Afgezien van het Johan Cruijff court in een aangrenzende wijk is er geen andere landelijke organisatie actief.

4. De wijk is divers qua architectuur, infrastructuur, bevolkingssamenstelling en schaalgrootte en de gekozen wijken liggen gespreid over 5 provincies.
Stokhasselt is een diverse buurt. De wijk is ruim van opzet met veel groen en brede wegen en kent een woningdichtheid van 28 woningen per hectare. Dit wijkt niet af van het gemiddelde in Tilburg, maar in Stokhasselt is het aandeel van flats met 50% relatief hoog (tegenover 30% in Tilburg gemiddeld). Dat houdt in dat er van de 2750 woningen in Stokhasselt, 1345 eengezinswoningen zijn en 1405 meergezinswoningen (voornamelijk galerijflats). Oorspronkelijk bestond de buurt met name uit autochtone middenklasse gezinnen. Vanaf de jaren negentig werd hun plaats steeds meer ingenomen door allochtone gezinnen. In 1994 was 30% van de bevolking van allochtone afkomst, nu circa 60%. De bevolkingssamenstelling van Stokhasselt wordt nu gekenmerkt door een dubbele tegenstelling: relatief jonge allochtone gezinnen versus relatief oude autochtonen. Van de allochtonen zijn Turken (24%), Marokkanen (23%), Antillianen (13,6%), Somaliers (11%) en Surinamers (10%) de grootste groepen[2].

5. Het College van B&W van de betreffende gemeente ondersteunt de samenwerking met Jantje Beton.
Door te leren van kennis en ervaring van Jantje Beton kan de gemeente na 4 jaar de ingeslagen weg voortzetten. De gemeenten van de wijken garanderen de komende 4 jaar met geld en menskracht te willen investeren in de speelmogelijkheden in de gekozen wijk (projectvoorstel Vrij Buitenspelen in de wijk, 2010). De doelstellingen van Jantje Beton sluiten aan bij de nota 'Ruimte voor buitenspelen' van de gemeente Tilburg (2003). Doel van dit beleidsdocument is de jeugd als volwaardige medegebruikers van de openbare ruimte te accepteren. Deze visie van de gemeente sluit aan bij 'positief jeugdbeleid' dat zich richt op alledaagse ervaringen van kinderen die bijdragen aan prettig opgroeien. Een kindvriendelijke omgeving met sterke pedagogische

2 http://www.stokhasselt.nl/index.php/algemeen/artikel/regionaal-archief-tilburg

kwaliteiten is van belang om prettig en gezond op te groeien. Hierbij speelt het aanbod aan jeugdvoorzieningen, zoals speelplekken, een belangrijke rol (Koning, 2012). Ook de gemeente Tilburg ziet buitenspelen als noodzakelijk voor de ontwikkeling van een kind en als onderdeel van de sociale en economische ontwikkeling van een buurt. Speelplekken vormen een belangrijk onderdeel van de totale speelomgeving. Daarbij vindt ze het participatieproces rondom de inrichting en de bereikbaarheid (verkeersveiligheid) van de plek erg belangrijk.

HOOFDSTUK 3

Procesbeschrijving speelnetwerk stokhasselt

HOOFDSTUK 3 - PROCESBESCHRIJVING SPEELNETWERK STOKHASSELT

Samen met de gemeente, buurtbewoners en kinderen heeft Jantje Beton vanaf 2009 in de wijk Stokhasselt gewerkt aan een speelwijk met een mix van buitenspeel-projecten. Uitgangspunt bij het ontwikkelen van het speelnetwerk is om de wijk toegankelijk, veilig en uitdagend te maken voor kinderen. De input van de kinderen uit de wijk staat hierbij centraal. Bij het ontwikkelen van het speelnetwerk zijn de potenties van plekken en de verborgen kwaliteiten van de wijk onderzocht. Hierbij zijn andere partners, zoals bewoners, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties zijn betrokken, omdat zij een netwerk kunnen vormen dat betrokken blijft bij de ontwikkeling en onderhoud van het speelnetwerk. Bij alle projecten was de gemeente eindverantwoordelijk. Ook vervulden ze de rol van uitvoerder en projectmanager van de fysieke kant (Jantje Beton projectbeschrijving Stokhasselt). Om een goede analyse te geven van de doelstellingen is het van belang om zicht te krijgen op het van het speelnetwerk; de context, de uitvoering en de samenwerkingspartners.

3.1 Kenmerken Stokhasselt

Door de woningnood in het midden van de jaren '60 werd het stadsdeel Tilburg Nieuw-Noord aangelegd. Dit bestaat uit de wijken Stokhasselt, Heikant en Quirijnstok en heeft ongeveer 9.900 woningen en 23.800 inwoners. Stokhasselt is een typische jaren '60 functionele nieuwbouwwijk met grootschalige galerijflats aan de randen. 79% van de voorraad bestaat uit sociale huurwoningen, allen in bezit van woningcorporatie WonenBreBurg. Het percentage sociale huurwoningen ligt in Stokhasselt ook een stuk hoger dan gemiddeld, 75 % versus 30% voor Tilburg.
In Stokhasselt leeft ongeveer een derde van de bewoners in een minimum-huishouden, tegenover een gemiddelde van 10% in Tilburg. Meer dan twee derde van de minimum-huishoudens is allochtoon en daarnaast bestaat 30% van de minimum-huishoudens uit alleenstaanden (30%). In 46% van de armoedehuishoudens wonen kinderen. Dit houdt in dat bijna 34% van de kinderen/jongeren tot 18 jaar in een huishouden wonen dat onder de armoedegrens leeft. Het gaat hierbij om ruim 600 kinderen/jongeren[3].

3.2 Ontwikkeling speelnetwerk Stokhasselt

Voorwaarde voor investering vanuit de gemeente en Jantje Beton is dat de speelruimte openbaar is, toegankelijk voor alle kinderen uit de hele buurt, tijdens en na schooltijd. De speelroute loopt door de hele wijk, van het noorden naar het zuiden (van de Kapelmeesterlaan naar de Bellinistraat) en van west naar oost (Midden-Brabantpark naar Ypelaerpark). Lokale partner voor dit project was cafetaria 'Broodje Jantje' en zanger Nol Havens. Hier volgt een uitwerking van het proces van de ontwikkeling van het speelnetwerk in Stokhasselt op basis van het Jantje Beton projectplan Stokhasselt.

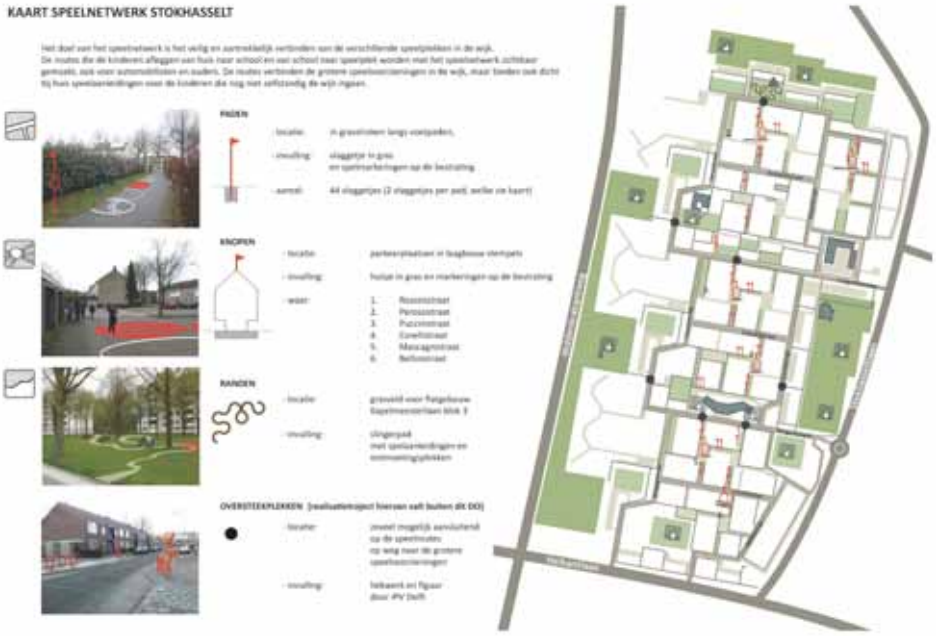

Afbeelding 3: Kaart speelnetwerk Stokhasselt

3 http://www.stokhasselt.nl/index.php/algemeen/artikel/regionaal-archief-tilburg

3.2.1 Basisschool de Lochtenbergh

De school ligt in een buurt met veel flats waar meer dan 200 kinderen wonen. Het oude schoolplein van deze school was vrijwel leeg. Doordat het plein door regen al snel onder water stond speelden de kinderen buiten de schoolpauzes niet of nauwelijks op het schoolplein. Bij het nieuwe schoolgebouw was vooral veel aandacht besteed aan het gebouw en minder aan buitenruimte. Zodoende is besloten om hier een eerste speelplek van te maken.

- In 2009 hebben kinderen uit groep 7 van basisschool de Lochtenbergh een brief gestuurd aan de burgemeester van Tilburg naar aanleiding van de drukke weg langs de school.
- Per groep maakten kinderen onder begeleiding van ontwerper Marjan Ketner en Jantje Beton een tekening of collage met speeltoestellen die zij graag op het nieuwe schoolplein wilden.
- Ontwerper Marjan Ketner van architectenbureau Ketner Olsen vertaalde deze wensen in een ontwerp met een atletiek/hindernissenbaan en een amfitheater voor schoolfeesten en optredens. In de pauzes dient het als basketbalveldje en ontspanningsplek. Ook zijn er grasheuvels met boomstammen, waarbij het gras in oktober 2013 is vervangen door kunstgras.
- Een groep kinderen van een kinderactieteam heeft meegedacht in het ontwerp en heeft een rol gehad bij de uitvoering.
- Daarnaast heeft een groep ouders heeft meegedacht in het ontwerp.
- Leerkrachten en directie van basisschool de Lochtenbergh hebben in een werkgroep meegedacht in het ontwerp en over het beheer van het plein. Elke dag prikt een klas/groep leerlingen het restafval van het plein. Tijdens de vakanties springt de gemeente vanuit beheer en onderhoud bij.
- Tijdens de feestelijke opening heeft ambassadeur Nol Havens gezongen en aannemer Gebr. Brouwers bv kwam met wat lekkers en T-shirtjes voor de junior ontwerpers.

Afbeelding 4: Schoolplein de Lochtenbergh (Foto: Ketner Olsen)

3.2.2 Dirigentenlaan

In de nieuwe Multifuncitionele Accommodatie (MFA) de Dirigent zitten twee basisscholen, de Regenboog en Aboe-el-Chayr. MFA was geen eigen project van Jantje Beton en is pas betrokken toen de kavelverdeling al was vastgesteld. Jantje Beton heeft binnen het gezamenlijke project een (relatief kleine) bijdrage geleverd aan de inrichting van de pleinen, omdat het om twee belangrijke nieuwe speelplekken gaat voor een groot aantal kinderen uit de wijk. Jantje Beton heeft een ontwerper aangedragen en als verplichting gesteld dat de pleinen (semi-)openbaar moeten zijn en kinderen bij de ontwerp, realisatie en beheer van de pleinen. De uitdaging was om het relatief kleine plein uitdagend te maken voor zowel jonge als oudere kinderen.

- Op beide scholen was er een ontwerpsessie onder leiding van Marjan Ketner en Jantje Beton met Kinderactieteams van 8-10 kinderen per school. Daarna vond een ontwerpsessie met leerkrachten en ouders plaats om een Programma van Eisen en een voorlopig schetsontwerp te maken.
- Uiteindelijk presenteerde Ketner een definitief ontwerp. Bij de Regenboog staat o.a. een klim-huisje in de zandbak dat ook opberging biedt aan kinderfietsjes. Aboe-el-Chayr heeft een draaischijf in het plein. Omdat de pleinen openbaar toegankelijk zijn en er na schooltijd en in de weekenden op elkaars plein gespeeld kan worden is er opgelet dat beide pleinen andere speelelementen bevatten.
- Van elke school hebben leerkrachten en directie in werkgroepen meegedacht in het ontwerptraject.
- Brede School Tilburg bood ondersteuning bij het participatietraject en de opening.
- Op donderdag 19 april 2012 werden de twee nieuwe schoolpleinen geopend met behulp van ambassadeur Nol Havens en wethouder Marjo Frenk.

Afbeelding 5: nieuw speelplein van basisschool de Regenboog

3.2.3 Corellistraat

Twee enorme muurschilderingen op flats op de Corellistraat zijn onderdeel van de speelroute. Een tekenwedstrijd werd uitgeschreven onder de kinderen van de drie basisscholen uit de wijk (Lochtenbergh, de Regenboog en Aboe-el-Chayr). Elementen van de winnende tekeningen zijn kosteloos door kunstenaars Eelko Lommers van MisterThree en Jordy van den Nieuwendijk vertaald naar twee ontwerpen. Twee weken werkten mensen uit Tilburg belangeloos aan de muurschilderingen.

- Bij het project zijn veel lokale partners betrokken die deze muurschilderingen materieel en financieel hebben ondersteund; Woningcorporatie WonenBreburg, jongerenadviesraad van maatschappelijke instantie De Twern, hangbruggen van Yelloo, presentatiesysteem van Paul van Empel, Driessen Verf, werknemers via G4S, schilders via Sagènn, Groeibriljant en Tilburg at Work en springkussens via Buurtorganisatie Stokhasselt, fotografie van POP producties, drukwerk via Deko Verdivas.

Afbeelding 6: werkzaamheden aan de muurschildering Corellistraat

3.2.4 Speelroute

Om de speelplekken te verbinden zijn looproutes aangelegd met gekleurde stoeptegels, speelaanleidingen en veilige oversteekplekken. De speelroute in Stokhasselt is in 3 fases ontwikkeld:

3.2.4a. *Buitenspeelstoeptegel voor de schoolpleinen*

Dit is een stoeptegel met daarop een kindertekening van zijn/haar ideale buitenspeelomgeving. De eerste stoeptegel is in juni 2010 voor basisschool de Lochtenbergh neergelegd en geeft aan dat het schoolplein een plek is waar kinderen bij zijn betrokken en dat deze onderdeel is van het speelnetwerk in Stokhasselt. De tekening op de tegel is een winnende tekening van een tekenwedstrijd die voor dit doel is opgezet. Inmiddels liggen er ook bij de schoolpleinen van de basisscholen De Regenboog en Aboe-el-Chayr dergelijke tegels.

3.2.4b. *Oversteekmarkering*

Een aantal drukke wegen vormen duidelijke barrières voor de kinderen om bij speelplekken in de wijk te komen. Om te zorgen dat kinderen zelfstandig van de ene naar de andere speelplek in de wijk kunnen bewegen zijn markeringen nodig die tevens bijdragen aan de herkenbaarheid van het speelgebied. Daarnaast beïnvloedt markering gedrag van deelnemers in het verkeer, waardoor speelplekken in de wijk veiliger en toegankelijker worden voor kinderen. Hierdoor is er meer vertrouwen bij ouders om hun kind zelfstandig over straat te laten gaan.

- In april 2011 heeft ontwerpbureau IPV Delft opdracht gekregen een oversteekmarkering te ontwikkelen met een duidelijk Jantje Beton karakter. IPV Delft heeft het project ook deels gesponsord.
- De eerst oversteekmarkering verbindt het speelplein van de Lochtenbergh met het Midden Brabant Park.
- Naar verwachting zullen er nog vier van deze oversteken in de wijk komen: Bij de MFA De Dirigent, het Verdiplein, bij de Corellistraat en bij de Kapelmeesterlaan. Deze zijn nog niet gerealiseerd.

3.2.4c. *Markeringen langs de route*

Naast veilige oversteekplekken verbindt een speelroute de belangrijke (buitenspeel)plekken voor kinderen door herkenbare visuele (speel)elementen van vlaggetjes, belijning (2D en 3D) en speelhuisjes.

- De wijk en routes zijn eerst stedenbouwkundig door de ontwerpsters Marjan Ketner en Marjan Verboeket geanalyseerd op landmarks, paden, knooppunten, gebieden en randen.
- Tijdens participatiesessies zijn deze elementen met de kinderen verkend tijdens een wandeling door de wijk met Jantje Beton, de ontwerpsters en een vertegenwoordiging van acht tot tien kinderen (6-12 jaar) van de drie basisscholen. Kinderen konden met groene vlaggetjes aangeven dat zij daar graag willen spelen en met rode vlaggetjes dat het een stomme plek is.
- In september informeerden de ontwerpers ouders over het speelroute via de Ouderkamer.
- Ook bewoners in de wijk denken mee tijdens een workshop. Jantje Beton heeft met de ontwerpers, woningcorporatie WonenBreburg, een opbouwwerker van de Twern, met een wijkbus in de wijk gestaan waar de ontwerpideeën werden gepresenteerd. Bewoners konden reageren op het ontwerp en zelf ideeën aandragen over de invulling die de parkeerplaats of het grasveld nog meer kan krijgen, aanvullend op de markeringen Per keer waren er zo'n 10 tot 15 ouders, aangevuld met eenzelfde aantal kinderen.
- Uitvoering start in mei. De route is in oktober 2013 gereed, met uitzondering van de oversteekmarkeringen. Tijdens de uitvoering van dit onderzoek was de speelroute nog niet geheel af.

Afbeelding 7: Speciaal ontworpen Jantje Beton oversteekmarkeringen

3.2.5 Midden-Brabantpark.

De volgende fase waren de speelplekken in het park, aan het water en naast de kinderboerderij. Het park ligt verscholen achter flats, maar de kinderboerderij wordt door een actieve groep vrijwilligers uit de buurt levendig gemaakt en onderhouden. Het groen en de vijver boden kansen voor uitbreiding van het groene speelgebied voor kinderen in de wijk en voor het stimuleren van betrokkenheid en eigenaarschap bij gebruikers en omwonenden. Om te komen tot een nieuw ontwerp voor het Midden Brabant Park is er een lang participatieproces ingezet.

- Voor de werkelijke start van het project in juni 2010 is het huidig (speel)gebruik van het Midden Brabant Park samen met Stichting Alexander geanalyseerd. Dit gebeurde aan de hand van observaties van het buitenspeeluur van groep 6 van basisschool de Lochtenbergh in het park en door input van tekeningen en vragenlijsten
- Overleg met vier actieve buurtvaders met ondersteuning van De Twern en Stichting Alexander om hen te informeren over de nieuwe plannen rondom het Midden Brabant Park. Wensen en beperkingen rondom buitenspelen in het park zijn van hun kant geinvenstriseerd en er is gekeken of zij in dit proces een rol op zich wilden nemen.
- Dorith van Gestel was betrokken als zelfstandig ontwerpster. Ook Wilco Kwerreveld – specialist op het gebied van natuurlijk spelen, ondersteunde in ontwerp en participatietraject.
- Februari – april waren er vanuit de scholen kinderparticipatie sessies rondom de nieuwe inrichting van het Midden Brabant Park
- 24 mei 2011 kinder- en bewonersinformatiemiddag Midden Brabant Park. Tijdens deze middag is het voorlopig ontwerp voor het park aan kinderen en bewoners gepresenteerd. En was er ruimte om opmerkingen, aanvullingen voor het ontwerp te geven, waar deze (indien haalbaar) nog mee aangepast kon worden.
- Bij het definitief ontwerp is gebruik gemaakt van het aanwezige groen en de vijver. Het park is nu uitgerust met balanceerstammen, spannende sluippaden, een zandbak met familie picknickbanken, waterpompen en een boomhut met tokkelbaantje. Ook komt een touwbrug over de vijver heen. Twee nieuwe entreepaden verbinden het park weer met de rest van de wijk. De ontwerptekeningen zijn ter informatie opgehangen door de wijk (in de omliggende flats, in de kinderboerderij e.d.).
- Kunstenaar Raymond Hoogendorp heeft drie neushoorns op ware grootte ontworpen die 'lopen' richting de kinderboerderij. Het doel hiervan was de fantasie van kinderen tijdens het buitenspelen te prikkelen, alsmede de link met de reeds aanwezige kinderboerderij in het Midden Brabant Park te versterken. Exploitant van recreatieparken, accommodatie en evenementen, Libéma, is sponsor van de neushoorns.
- 31 januari 2012 gaven Jantje Beton en de Twern een presentatie aan kinderen uit de wijk tijdens het kinderkookcafé van van Harte in Stokhasselt. Tijdens deze avond waren er slechts vier kinderen en veel senioren uit de wijk aanwezig.
- In augustus 2012 startte de uitvoering door de aannemer en op 31 oktober openden kinderen uit Stokhasselt het park door het onthullen van de neushoorns. Zij deden dit samen met directeur Jantje Beton Rob van Gaal en wethouder Marjo Frenk
- Vrijwilligers van kinderboerderij Stokhasselt boden actieve ondersteuning tijdens belangrijke momenten zoals de opening. Koffie, thee en ondersteuning werd gegeven door de vrijwilligers ook houden zij een oogje in het zeil op dit veld van het park (ondersteuning in beheer)

3.2.6 Kapelmeesterlaan

De finale van het project vormt de realisatie van een klimbos bij de Kapelmeesterlaan. Dit project bevindt zich momenteel nog in de opstartfase. Er zijn al verkennende gesprekken geweest met ontwerper Wilco Kwerreveld. Er was nog geen duidelijkheid over wensen, beperkingen en het beschikbare budget.

Afbeelding 8: kabelbaan bij de Kinderboerderij in het Midden-Brabantpark

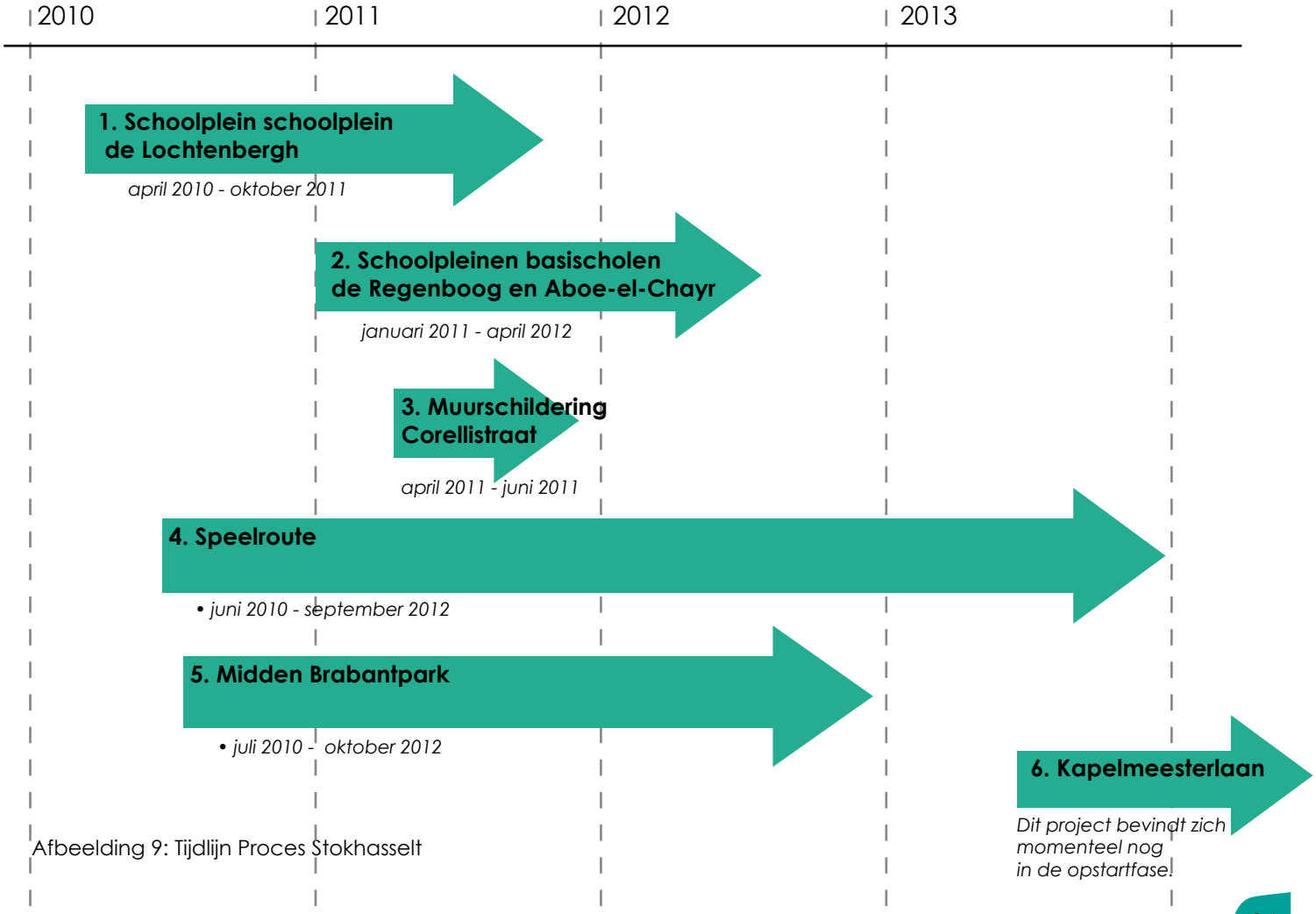

Afbeelding 9: Tijdlijn Proces Stokhasselt

HOOFDSTUK 4

Uitdagend Buitenspelen

HOOFDSTUK 4 – UITDAGEND BUITENSPELEN

Dit hoofdstuk gaat over de ervaring van de gebruikers van de nieuwe speelwijk in Stokhasselt. Hierbij worden twee deelvragen uit dit onderzoek behandeld: is buitenspelen *aantrekkelijker* geworden voor de kinderen uit de wijk Stokhasselt? en 2. Is buitenspelen *vrijer* voor hen geworden?

4.1 Aantrekkelijk buitenspelen

Dankzij eerder onderzoek van TNS Nipo (Snel, 2011) is het mogelijk om een kwantitatieve vergelijking te maken (0-meting) tussen de ervaring van de kinderen voor en na de realisatie van de speelwijk Stokhasselt (1-meting). Voordat Jantje Beton betrokken was in de wijk waren er volgens de kinderen verschillende belemmeringen bij het buitenspelen: "*Er is hier niks, behalve lege blubberige grasvelden*" en "*Het is gewoon saai*" (Jantje Beton projectbeschrijving Stokhasselt). Toch speelde bijna 29% van de kinderen in de vrije tijd *meestal* buiten. In 2013 is dit percentage vrijwel hetzelfde gebleven, 33% speelt meer buiten dan binnen (tabel 3). De vernieuwingen in de wijk Stokhasselt hebben er niet toe geleid dat de kinderen veel meer zijn gaan buitenspelen. Hoewel de buurtbewoners dit wel zo ervaren, 66% van de bewoners geeft aan dat er dankzij de vernieuwingen meer buiten gespeeld wordt door de kinderen in de wijk. Dit zou kunnen komen doordat kinderen met meer plezier buiten spelen en zichtbaarder in de wijk aanwezig zijn.

Als je vrij bent (na school en in het weekend) speel je dan?	Percentage 2011	Percentage 2013
Meer buiten	29%	33%
Evenveel buiten als binnen	40%	37%
Meer binnen	25%	24%
Weet niet	6%	6%
N	103	149

Tabel 3: Frequentie buitenspelen

Bijna de helft van de kinderen geeft aan dat ze net zo vaak buitenspelen als ze willen. Dit percentage is gestegen ten opzichte van 2013, terwijl het percentage kinderen dat vaker buiten speelt dan ze willen is afgenomen (tabel 4). Dit kan komen doordat de kinderen het buiten spelen wel veel leuker (uitdagender) zijn gaan vinden doordat er nieuwe speelplekken in de wijk zijn gekomen.

Als je nu denkt aan hoe graag je wel of niet buiten speelt, speel je dan....	Percentage 2011	Percentage 2013
Ik speel vaker buiten dan ik wil	37%	23%
Ik speel net zo vaak buiten als ik wil	38%	49%
Ik speel minder vaak buiten dan ik wil	15%	18%
Weet niet	11%	10%
N	103	149

Tabel 4: Hoe graag wordt er buiten gespeeld

Jantje Beton betrekt kinderen bij de ontwikkeling van de speelplekken om de plekken uitdagend te maken en aan te laten sluiten bij de wensen van de kinderen zelf. Bijna een kwart van de ondervraagde kinderen geeft aan dat ze mee hebben geholpen met ideeën te bedenken voor de speelplekken, een bereik waar Jantje Beton trots op kan zijn[4]. Coproductie leidt immers tot meer eigenaarschap en meer betrokkenheid bij het publieke domen.

4 Zeker gezien het feit dat een deel van de kinderen in die twee jaar al is doorgestroomd naar de middelbare school

Uit tabel 5 blijkt dat sinds 2011 de buurt een stuk minder 'saai' is geworden volgens de kinderen. De kinderen geven aan dat zowel de speelplekken in de wijk als de schoolpleinen erg zijn verbeterd. Wel is zichtbaar dat hoe ouder de kinderen worden, hoe meer zij de vernieuwingen alsnog als 'saai' ervaren (tabel 6). Wellicht komt dit omdat deze speelplekken meer gericht zijn op de wat jongere kinderen. De speelplaats op de Kapelmeesterlaan die meer voor de oudere doelgroep is, moest ten tijde van dit onderzoek nog opgeleverd worden.

	Percentage 2011	Percentage 2013
Als het buiten minder saai zou zijn, zou ik vaker buiten spelen		
Eens	74%	59%
Oneens	22%	41%
Speelplekjes met speeltoestellen in mijn buurt zijn saai		
Eens	74%	38%
Oneens	23%	62%
Schoolpleinen in mijn buurt zijn saai		
Eens	62%	24%
Oneens	30%	76%
N	103	149

Tabel 5: hoe aantrekkelijk is het spelen?

LEEFTIJD	Schoolpleinen saai: eens	Speelplekken saai: eens
8 jaar	6%	11%
9 jaar	32%	46%
10 jaar	29%	45%
11 jaar	22%	37%
12 jaar	40%	60%

Tabel 6: Saai: eens per leeftijdscategorie[5]

Bijna alle kinderen herkennen de Jantje Beton speelplekken.

NAAM SPEELPLEK	Percentage 2013
Water bij het Midden Brabantpark	58,8%
Muurschildering Corellistraat	97,3%
Speelplek kinderboererij	94,6%
Schoolplein de Lochtenbergh	81,8%
Schoolplein Aboe-el-Chayr	98%
Schoolplein de Regenboog	97,3%
Vlaggen speelroute	79,1%
Kapelmeesterlaan	77%
N	148

Tabel 7: Herken je deze speelplek?

Op de vraag waar de kinderen het liefst spelen blijken vooral het schoolplein van de Aboe-el-Charyr school populair (38%) maar ook de speelplek bij de kinderboerderij (32%). Slechts 16% van de kinderen geeft aan liever op een andere plek te buiten spelen (geen onderdeel van de speelroute).

5 Slechts 1 respondent was 13 en is daarom weggelaten uit de leeftijdscategorieën.

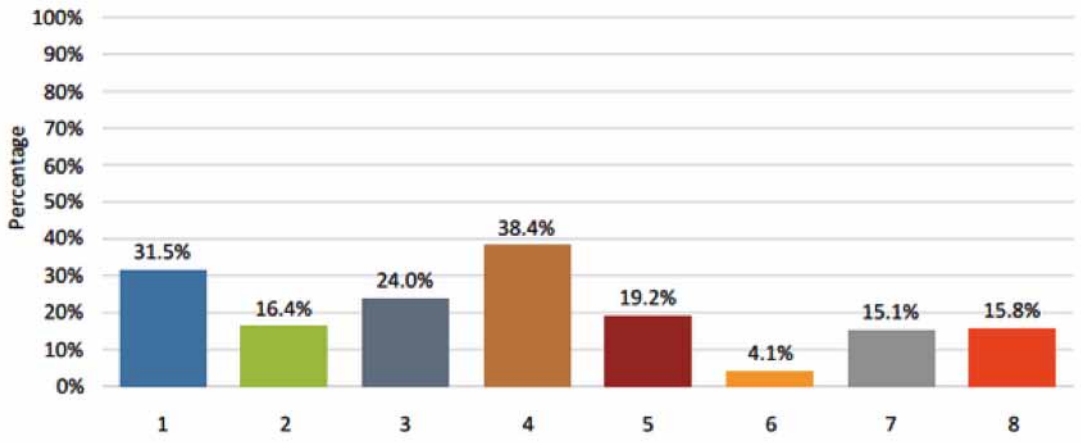

NAAM SPEELPLEK	Percentage 2013
Speelplek kinderboerderij	31,5%
Midden Brabantpark	16,4%
Schoolplein de Lochtenbergh	24%
Schoolplein Aboe-el-Chayr	38,4%
Schoolplein de Regenboog	19,2%
Vlaggen speelroute	4,1%
Kapelmeesterlaan	15,1%
Geen van deze plekkken	15,8%
N	148

Tabel 8: Op welk van deze speelplekken speel je het liefst?

Na de vraag op welke speelplekken van het speelnetwerk kinderen graag spelen wordt gevraagd naar de reden hiervoor. Bijna de helft (47,9%) van de kinderen speelt hier graag omdat er leuke speeltoestellen zijn. Ruim 20% speelt hier graag omdat er leuke andere kinderen zijn en 14,9% omdat het dichtbij is. De vernieuwde speelroute in Stokhasselt maakt buitenspelen aantrekkelijker voor kinderen. Zij vinden het minder saai en waarderen hun omgeving meer. Een andere belangrijke doelstelling van dit project is dat ook het *vrij* buitenspelen gestimuleerd wordt. Hiermee wordt bedoeld dat kinderen zelfstandig kunnen spelen zonder continu toezicht.

4.2 Vrij buitenspelen

Buitenspelen moet veilig zijn, anders laten ouders hun kinderen niet zelfstandig spelen.
Het gaat hierbij om verkeersveiligheid (veilig oversteken, veilige fietsroutes); veiligheid van de speelaanleidingen (gevaar voor blauwe plekken, schrammen e.d.); en veiligheid op straat (hangjongeren/ouderen). Daarnaast moet het schoon zijn, geen hondenpoep e.d. en er moet mogelijkheid zijn om toezicht te houden, door bijvoorbeeld zitgelegenheid. Veiligheid is een voorwaarde voor ouders om de kinderen meer vrij te laten. Jantje Beton verbetert de veiligheid van kinderen door een netwerk van speelplekken in de wijk te maken waartussen kinderen zelfstandig kunnen bewegen. Hiervoor is onder meer de speelroute aangelegd bestaande uit vlaggen, speelhuisjes en oversteekplekken.

Alle geïnterviewde personen zijn enthousiast over de speelroute. De directeur van de basisschool de Regenboog: *"Ik vind het sowieso een hele grote meerwaarde dat kinderen nu de mogelijkheid hebben om te gaan spelen en dat ze daarbij geholpen worden door visuele accenten binnen de wijk. Dat vind ik sowieso geweldig. En dat de open ruimtes binnen de wijk ingericht zijn als speelplek, dat is geweldig. Hoe meer hoe beter natuurlijk. En dat je dat integreert in een speellint dat vind ik alleen maar goed."* (Petra Smit, directeur basisschool de Regenboog).

Ook Karlijn Verschuren van de Twern zegt dat kinderen door het speelnetwerk veiliger kunnen spelen in de wijk en dat ze de plekken makkelijker kunnen vinden, omdat veel leuke plekjes zijn verborgen achter hoge flats of in een hoekje van de wijk. De speelroute wordt ook al gebruikt

door de kinderen, 20% van de kinderen geeft aan dat zij gebruik maken van de vlaggetjes om van de ene speelplek naar de andere te komen. De verwachting is dat dit percentage alleen maar toeneemt, aangezien de enquête een maand na oplevering van de speelroute is afgenomen.

Vooralsnog is met name de Regenboog niet tevreden over de veiligheid van het oversteken. *"De veiligheid van het oversteken en de speelplaats is zodanig slecht dat ik me ernstig zorgen maak over de veiligheid van de kinderen. Moet er straks eerst iemand doodgereden worden voor er iets gebeurt?"* (Petra Smit, directeur basisschool de Regenboog). De ingrepen met betrekking tot verkeersveiligheid zijn geïnitieerd door de gemeente en worden nog gerealiseerd bij de Dirigentenlaan. Met het oog op herkenbaarheid voor kinderen en automobilisten krijgt de oversteekmarkering die hier komt een Jantje Beton *look*.

Bijna alle betrokken professionals vinden de speciaal ontworpen Jantje Beton oversteekplekken een goede verbetering. Binnen de gemeente Tilburg is er interesse om de oversteken ook te gebruiken in andere wijken. Wel vroeg een ouder tijdens de bijeenkomst in de Ouderkamer waarom er geen zebrapad bij is, aangezien kinderen geleerd wordt hier over te steken. Beleid van de gemeente is om niet overal zebrapaden aan te leggen, omdat deze ook zouden zorgen voor schijnveiligheid.

De ingrepen hebben nog niet het gewenste positief effect gehad op het kunnen vrij bewegen door de wijk. In 2013 speelt ongeveer een derde van de kinderen zonder toezicht, een percentage dat vergelijkbaar is met 2011 (tabel 9). Aangezien ouders zich in toenemende mate bewust zijn van (potentiele) gevaren voor kinderen in de publieke ruimte en kinderen op steeds latere leeftijd zelfstandig naar school en naar buitenschoolse activiteiten mogen, is het in ieder geval positief dat de situatie op het gebied van zelfstandig bewegen sinds de ontwikkeling van het speelnetwerk vergelijkbaar is en niet 'verergerd'.

Mag je van je ouders buitenspelen zonder dat er een volwassenen bij is?	Percentage 2011	Percentage 2013
Ja	79%	72,3%
Soms	19%	25,7%
Nee	1%	2%
Weet niet	1%	0%
N	103	148

Tabel 9: spelen zonder toezicht

De kinderen mogen zich echter beduidend minder bewegen door de wijk, met een afname van 34 procentpunten sinds 2011 (tabel 10). Deze uitkomst sluit aan bij onderzoek van Karsten (2002) dat kinderen pas op latere leeftijd alleen naar school en naar buitenschoolse activiteiten mogen omdat ouders zich in toenemende mate bewust zijn van potentiele gevaren voor kinderen, zoals verkeer.

Mag je van je ouders zelf van de ene naar de andere speelplaats in de wijken lopen of fietsen, zonder dat er een volwassene bij is?	Percentage 2011	Percentage 2013
Ja	81%	47%
Soms	13%	28%
Nee	5%	19%
Weet niet	1%	6%
N	103	149

Tabel 10: zelfstandig bewegen door de wijk

Ten tijde van de afname van de enquête is de speelroute ook nog niet volledig af. Buurtregisseur Helmy van Ingen geeft aan dat de looproutes grotendeels klaar zijn maar dat er nog een aantal verkeersveiligheidsdingen geregeld moeten worden, zoals de verbinding met de scholen op de Dirigentenlaan. Deze 9 meter brede autoweg wordt versmald en bestraat met klinkers. Nieuwe Jantje Beton herkenningspunten komen bij de ontsluiting van de scholen, bij de Corellistraat voor de verbinding met het park, bij het Verdiplein voor de verbinding met het noordelijke gedeelte van de wijk en er komt er een bij de Kapelmeesterlaan. De gemeente denkt daarmee alle informele en formele speelplekken te hebben verbonden met een verkeersluwe/veilige looproute. Een goede ontwikkeling, want verkeer blijkt zowel in 2011 als in 2013 een belangrijke oorzaak voor de slechte bereikbaarheid van speelplekken door kinderen.

Ik kan vaak niet op een leuke speelplek komen, omdat er teveel verkeer is	Percentage 2011	Percentage 2013
Eens	38%	29%
Oneens	55%	71%
N	103	144

Tabel 11: bereikbaarheid en verkeer

4.3 vrijheid en uitdaging

Veiligheid en uitdaging voor de kinderen kunnen sowieso op gespannen voet staan. Dit wordt mooi geïllustreerd door de draaischijf van basisschool Aboe-el-Chayr. Dit is een voorbeeld van

Afbeelding 10: tekening van de draaischijf door leerling van de Aboe-el-Chayr (10 jaar)

een avontuurlijk speeltoestel dat kinderen van alle leeftijden uitdaagt. De draaischijf wordt vaak expliciet in de enquête genoemd en getekend als favoriete speelplek. Ook de directeur van de Aboe-el-Chayr is enthousiast. *"Als je nu een echte speelaanleiding wilt zien, moet je tijdens de pauzes naar onze draaischijf komen kijken, die functioneert werkelijk fantastisch"* (Tejo Kessels, directeur Aboe-el-Chayr).

Inmiddels is deze draaischijf echter vast gesoldeerd, omdat twee kinderen een vingertop hebben verloren door het toestel. Uit het voorbeeld van de draaischijf blijkt dat het avontuurlijk spelen van kinderen risico's met zich meebrengt. Momenteel worden door de school de financiële mogelijkheden verkend om een gemodificeerde draaischijf te installeren, zodat er wel draaiend op gespeeld kan worden, maar er geen risico op speling meer bestaat.

De vraag wiens verantwoordelijkheid het is wanneer er iets gebeurt speelt zeker op schoolpleinen, maar ook in de publieke ruimte. Bij een spanningsveld als dit zijn afspraken vooraf essentieel. Bij de draaischijf was sprake van een gecertificeerd toestel. In dit geval zijn de risico's met betrekking tot de draaischijf en het gehele nieuwe plein van te voren doorgesproken en is gekozen om het risico voor lief te nemen aangezien er zowel bij traditionele als bij onconventionele speelplekken een natuurlijk risico bestaat.

4.4 vrijheid en openbaarheid

Naast veiligheid is ook de openbaarheid van het speelnetwerk een aandachtpunt. Alle Jantje Beton speelplekken zijn openbaar om het vrij spelen te bevorderen. In eerste instantie was ook het schoolplein van de Lochtenbergh op deze manier ontworpen. In de zomer van 2013 - drie jaar na de oplevering - is er echter een groot hek om een deel van de speelplek geplaatst. Jantje Beton en de ontwerpers waren hier niet blij mee, evenals de school en direct omwonenden. Buren zeggen dat het nu net is of ze uitkijken 'op een gevangenis'.

Marijke Slijpen van de Lochtenbergh zegt dat ze hier niet omheen konden. *"een hele vervelende ontwikkeling was dat de kleuterspeelplaats werd afgekeurd, die werd te klein gevonden. En nu staat er een hek om een deel van het grote veld waar dat amfitheater ligt daar staan helemaal grote zwarte hekken omheen en die gaan dus ook nadat alle kinderen van school zijn dicht. Dat moest van de inspectie [...] want ja die kleuters lopen weg."* (Marijke Slijpen van de Lochtenbergh). Volgens deze leerkracht is het open karakter hierdoor gedeeltelijk verdwenen. *"Eigenlijk is nu dat open ontwerp ontwricht."* Ook de kinderen geven aan de ruimte niet als openbaar te ervaren, 25% geeft aan niet op een leuke speelplek te kunnen komen omdat dit afgesloten is met een hek. Jantje Beton heeft deze problematiek aangekaart bij de gemeente en deze onderzoekt nu of de hekken mogelijk verlaagd dan wel vergroend kunnen worden.

De professionals vinden openbaarheid in theorie een goede voorwaarde, maar in de praktijk zijn er problemen met het beheer van de openbare ruimte. De scholen zijn zelf verantwoordelijk voor het onderhoud, de gemeente beheert het groen en de toestellen. Volgens de nieuwe directeur van de Regenboog spelen kinderen hier na schooltijd en hangen er 's avonds jongeren die er een 'puinhoop' van maken. Om ook een prettige 'sociale' leefomgeving te creëren is door Jantje Beton ingezet op samenwerking. Het is belangrijk dat de school en de gemeente goede afspraken en blijvend contact houden over het beheer en onderhoud om te zorgen dat het geheel gedragen en het kwaliteitsniveau behouden blijft. De huidige directeur is echter niet betrokken geweest bij de coproductie, omdat zij toen nog niet werkzaam was bij de school. Ze ervaart de afspraak om zelf zorg te moeten dragen voor het schoon houden van de speelplek als een groot nadeel. De Regenboog pakt dit probleem aan door de conciërge en een deel van de kinderen tijdens de pauze vuil te laten prikken. Hierdoor spelen sommige kinderen dan niet buiten.

HOOFDSTUK 5

Vruchtbare samenwerking

HOOFDSTUK 5 – VRUCHTBARE SAMENWERKING

In haar meerjarenplan heeft Jantje Beton de ambitie opgesteld om in Stokhasselt vruchtbare samenwerkingsverbanden op wijkniveau tot stand te brengen die model kunnen staan voor andere wijken in Nederland. Er dient een infrastructuur in de wijk te zijn die voortzetting van de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert, maar zonder verdere betrokkenheid van Jantje Beton (meerjarenbeleid 2010-2013). In de procesbeschrijving (hoofdstuk 3) zijn de samenwerkingsverbanden per onderdeel van het speelnetwerk uitgewerkt. De ambitie was om in Stokhasselt op deze manier een speelomgeving te creëren met een sterk netwerk in de buurt dat ook zorg draagt voor de speelplekken. In dit hoofdstuk staan de volgende vragen centraal:

- *Heeft het proces van coproductie in Stokhasselt bijgedragen aan het ontstaan van vruchtbare samenwerkingsverbanden in de wijk, die de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert?*
- *In hoeverre is in Stokhasselt een infrastructuur ontwikkeld die voortzetting van de ontwikkeling van de openbare speelruimte garandeert zonder verdere betrokkenheid van Jantje Beton?*

Om deze vragen te beantwoorden wordt de aanpak van Jantje Beton bij de ontwikkeling van het speelnetwerk geanalyseerd aan de hand van vier indicatoren voor goede samenwerking. 1. Opgebouwd vertrouwen, 2. Goed spel, 3. Spelregels, 4. Goede spelers (Bremekamp, 2009).

5.1 Opgebouwd vertrouwen

De eerste indicator is opgebouwd vertrouwen. Dit is af te meten aan de betrouwbaarheid van de personen die samenwerken en de overeenstemming tussen woord en daad, daarnaast is een open houding van belang en de mate waarin er sprake is van wederzijdse acceptatie (Bremekamp et al, 2009). Bij samenwerking is het van belang dat welwillende en potentieel actieve bewoners en organisaties het vertrouwen krijgen dat hun inzet zal leiden tot een voor hen relevante uitkomst.

In Stokhasselt is duidelijk te merken dat de overheid - samen met andere organisaties, zoals in dit geval Jantje Beton - ruimte creëert voor bewoners om meer eigenaar te worden van de publieke ruimte. Mede door de eerdere investeringen in Stokhasselt als impulswijk zijn er de afgelopen jaren sterke samenwerkingsverbanden opgebouwd. Volgens Karlijn Verschuren van de Twern zijn veel lokale organisaties al minimaal drie keer per week in verschillende overlegvormen aan elkaar verbonden. Daarnaast zijn er bijvoorbeeld themabijeenkomsten in de wijk,
zoals in de Ouderkamer.

De eerste bijeenkomsten georganiseerd door Jantje Beton en de gemeente waren niet zo goed bezocht door bewoners. Bij de eerste informatieavond van de Lochtenbergh over het speelnetwerk kwam slechts één ouder. De projectleider van Jantje Beton heeft toen besloten om aan te sluiten bij het bestaande netwerk in de wijk en heeft toe samen met de buurtregisseur verschillende lokale organisaties benaderd om de mogelijkheden tot meedenken kenbaar te maken aan hun eigen achterban. Hierbij maakte Jantje Beton met name gebruik van de organisatiestructuur van de Brede School; basisscholen de Lochtenbergh, Aboe-el-Chayr, de Regenboog, de peuterspeelzalen van Kinderstad, het consultatiebureau, de Jeugdgezondheidszorg, de bibliotheek, de Twern, woningcorporatie Wonen Breburg en Sportbedrijf Tilburg. Deze werkwijze bleek succesvol, veel bewoners zijn betrokken geweest bij de ontwikkeling van het speelnetwerk.

Ook kinderen zijn actief betrokken bij de ontwikkeling van de speelplekken door tekenwedstrijden en werkgroepen waarin een team van leraren, ouders, een aantal enthousiaste kinderen meedachten over invulling van hun schoolplein of een andere plek van de speelroute. Kinderen uit de werkgroep zijn enthousiast: *"Dat we samen dingen over het schoolplein gingen denken wat we*

er bij konden doen vond ik wel leuk" (leerling Bahar, werkgroep basisschool de Regenboog). Ook de scholen zijn erg positief over de manier waarop Jantje Beton kinderen en medewerkers betrekt in het proces. "*Ik vond de totaalaanpak van Jantje Beton heel kindgericht. Schoolarchitecten die de school gebouwd hebben deden dat niet. [...] zij hebben niet de wensen die als onderwijsdeskundigen neergelegd hebben, daar hebben ze absoluut niet naar geluisterd.*" (Marijke Slijpen, leerkracht basisschool de Lochtenbergh).

Betrouwbaarheid van de samenwerking
Voor de buurtregisseur heeft het project bestaande banden niet alleen versterkt maar ook een betere verstandhouding opgeleverd met partijen zoals de Wijkraad en met de basisscholen. Volgens de buurtregisseur hebben ze elkaar goed leren kennen en zijn hierdoor beter benaderbaar voor elkaar. De professionals bevestigen de positieve samenwerking. "*Toen zijn we gewoon met de school, Jantje Beton en gemeente gaan samenwerken. Ja, fantastisch gewoon.*" (Marijke Slijpen, leerkracht basisschool de Lochtenbergh).

Bovendien heeft het Jantje Beton project in Stokhasselt veel mensen enthousiast gemaakt binnen de gemeente Tilburg. Buurtregisseur Helmy van Ingen heeft samen met de projectleider van Jantje Beton een workshop heeft gegeven aan ontwerpers, programmamanagers, beleidsmakers en ontwikkelaars over de coproductie aanpak in de wijk. Door het delen van kennis over de aanpak is binnen de gemeente meerwaarde gegenereerd die ten behoeve komt aan het vrije buitenspelen in de wijk. Dit geldt zowel voor enthousiasme en inzet vanuit de verschillende afdelingen als voor het beschikbaar stellen van financiële middelen. Zo heeft de afdeling 'verkeer' de oversteekplekken/markeringen betaald, zodat het projectgeld ook daadwerkelijk zoveel mogelijk aan de realisatie van speelaanleidingen kon worden besteed. Ook is men buitenspelen intern meer interdisciplinair en met een 'Jantje Beton bril' op gaan aanpakken. Zo heeft de gemeente bij de inrichting van een tijdelijk braakliggend terrein op de Bellinistraat (Stokhasselt) in plaats van alleen gras in te zaaien ervoor gekozen om kleine natuurlijke speelaanleidingen te realiseren, zoals heuvels en zand.

Overeenstemming tussen woord en daad
Door het proces van coproductie voelen professionals van scholen en andere lokale organisaties zich over het algemeen betrokken: "*Ja we blijven dus wel constant bij betrokken. Je bent er ook echt bij betrokken. Je hebt het van begin af aan mee opgebouwd.*" (Marijke Slijpen, leerkracht basisschool de Lochtenbergh). Uit gesprekken met de overige deelnemers van het coproductie blijkt dat zij overwegend positief zijn over het resultaat. Doordat coproductie tussen professionals en bewoners ruimte geeft aan gedeeld eigenaarschap van de publieke ruimte blijken ze zich verwant en verbonden te voelen met wat er op de speelplekken gebeurt (Duyvendak & Uitermark, 2006).

Opvallend is dat Petra Smit, directrice van basisschool de Regenboog die niet betrokken is bij het proces, omdat zij pas aangetreden is als directeur van basisschool de Regenboog na de realisatie van het schoolplein, veel minder tevreden is over de uitvoering. Zo speelt de vraag over wie verantwoordelijk is voor vernieuwing van plekken die niet werken zoals in eerste instantie werd verwacht. "[...] de medezeggenschapsraad richt [zich] op veiligheid om school en speelplein. Maar wie gaat dit doen? Moeten wij als school hier geld voor gaan reserveren? [...] Daarom heb ik mijn bestuur ingeschakeld, de Tangent, om dat voor mij op een hoger niveau te regelen met de gemeente." (Petra Smit van de Regenboog). Er was geen sprake van copoductie tussen de huidige directeur van de Regenboog en de andere partners. De gemeente wordt binnen dit deelproject niet gezien als goede samenwerkingspartner.

5.2 Goed spel

Goed spel verwijst naar openheid en transparantie met betrekking tot verwachtingen en intenties. Bovendien moeten alle spelers de samenwerking als waardevol zien. Ze moeten zich bewust zijn van wat het voor hen oplevert. Ook is er bij goed spel oog voor draagvlak bij deelnemers en hun achterban en is er tegelijkertijd voortgang en besluitvorming. Hierbij is er wel ruimte en bereidheid voor onderhandeling waarin partijen kunnen geven en nemen (Bremekamp et al, 2009). Er dient hierbij ruimte te zijn om naar eigen inzicht besluiten te nemen. Het is van belang dat alle spelers

de samenwerking als waardevol zien en zich bewust zijn van wat het voor hen oplevert.
Alle professionals vinden het erg goed dat kinderen worden gevraagd, omdat zij zelf heel goed weten wat ze leuk vinden en zij ook degenen zijn die er mee moeten gaan spelen.

Openheid en transparantie
Bij samenwerking - en zeker bij inspraak van kinderen - is openheid en transparantie ten aanzien van verwachtingen en intenties cruciaal. Er lijkt er een groot bewustzijn over de mogelijke mismatch tussen verwachtingen en de realiteit.: "*We gaan mensen geen worst voor de neus houden. Dus je kent je grenzen wel en daar ben je ook open en eerlijk in. Dat is volgens mij een van de belangrijkste dingen dat je open bent over dit is het verhaal en hier houdt het op*" (buurtregisseur Helmy van Ingen).

Bij zowel de kinderen als volwassenen is van te voren benoemd dat niet alle dromen kunnen worden gerealiseerd, omdat niet alles past in het beschikbare budget of binnen de beschikbare ruimte. De keuzes voor wat uiteindelijk wel en niet gerealiseerd kon worden is besloten in samenspraak met de betrokken directie, docenten en kinderen. Desondanks kwamen verwachtingen en werkelijkheid niet op alle punten overeen. Zo was de ruimte van het schoolplein van de Regenboog beperkter dan verwacht: "*[...] maar er was niet genoeg plaats dus er konden niet zo veel dingen bij.*" (leerling Bahar, werkgroep de Regenboog). Volgens een leerkracht uit de werkgroep van de Lochtenbergh kwamen er fantastische ideeën uit de wedstrijden op school, maar zijn veel dingen ook niet gerealiseerd: "*[...] voetbalveld met ijzeren gootjes dat wilden ze heel graag en schommels wilden ze ook graag. Fantastische ideeën, we hadden veel meer. We hadden zelfs een klimrek maar er is natuurlijk hoop wegbezuinigd. Basketbal, voetbal, van alles.*" (Marijke Slijpen, leerkracht basisschool de Lochtenbergh).

Bij de Regenboog zijn er klachten over het gras dat niet groeit. Wanneer het regent is het schoolplein vol modder, waardoor de kinderen niet naar buiten mogen. Aangezien dit schoolplein geen eigen project vormt van Jantje Beton past zij volgens de projectleider niet geheel in de Jantje Beton visie van een goede speelruimte. "*De pleinen zijn ons inziens bijvoorbeeld te klein en er had beter een deel van de groenstrook tussen de weg, het voetpad en de pleinen bij de pleinen betrokken kunnen worden.*" (Miranda Verburg, projectleider Jantje Beton Stokhasselt). Aangezien de kaders door de architect in overleg met de gemeente en de scholen al waren vastgesteld had Jantje Beton hier geen invloed meer op.

Draagvlak bij deelnemers en hun achterban
Jantje beton ziet draagvlak onder de buurt essentieel voor het slagen van het project. Om deze reden zijn medewerkers van Jantje Beton actief langs woningen gegaan om bewoners op de hoogte te stellen van de vernieuwingen in de wijk. Van de ondervraagde bewoners herinnert 12% de voorlichting en 2% geeft aan geparticipeerd te hebben. De speelroute is 93% van de bewoners opgevallen. Echter niet voor alle bewoners wisten wat er in hun wijk aan de hand was. Zo dacht een bewoner dat de oranje vlaggen dienden om het gebied van de schoolpleinen af te bakenen. Dat was haar verteld door een buurman. Wel geeft 81% van de bewoners aan tevreden of zeer tevreden te zijn met de vernieuwingen in de wijk.

Voortgang en besluitvorming.
Voor de voortgang en besluitvorming is de bewegingsvrijheid van de ambtenaar van belang. Helmy van Ingen kreeg de ruimte en het vertrouwen van zijn organisatie - de gemeente Tilburg - om te zorgen dat het budget goed terecht kwam. Van Ingen geeft aan dat hij hierdoor gemotiveerd is om zo goed mogelijk samen te werken aan een gewenst resultaat. Bovendien denkt hij dat het project door deze vrijheid sneller gaat. Korte lijntjes tussen opdrachtgever en direct uitvoerende zijn volgens hem erg van belang bij het werken met ouders en kinderen. "*Als je daar mee aan de slag gaat dan moet je zorgen dat je ze bij je houdt. dan moet het niet te lang duren.*" Dit is een belangrijke factor geweest in de voortgang van het traject.

5.3 Instrumentarium
In de eerste plaats moet de procedure om tot besluitvorming te komen - de spelregels en omgangsvormen - voor iedereen duidelijk zijn. Communicatie en identiteit zijn ook onderdeel van een goed instrumentarium. Hoe de samenwerking zich intern en extern 'laat zien' moet over-

eenkomen met de betekenis en identiteit van de samenwerking (Bremekamp et al, 2009). Daarnaast is de structuur - afspraken de rol- en de verantwoordelijkheidsverdeling van belang. Met betrekking tot de publieke ruimte gaat dit met name om beheerkwesties.

Duidelijke doelstellingen
Jantje Beton heeft aan de samenwerkingspartners duidelijk gemaakt dat ze veel waarde hechten aan het betrekken van bewoners vanaf de start van het project: "*Jantje Beton is echt voor de wijk, door de wijk en inspraak van de wijk dat hebben ze echt heel hoog in hun vaandel.*" (Mieke van der Loop, coördinator Brede school) en "*Ze vinden het gewoon belangrijk dat zo'n ontwerp in samenwerking met de gebruikers die er straks gebruik van maken tot stand gaat komen. En dat is de reden waarom wij daar van het begin af aan bij betrokken zijn.* " (Karlijn Verschuren, maatschappelijk werker Contour de Twern).

Structuur
De rol- en de verantwoordelijkheidsverdeling van belang voor goede samenwerking. Een kenmerk van een coproductie proces is dat de initiërende partij zich niet sturend opstelt. Uit gesprekken met professionals zoals de coördinator van de Brede School blijkt dat Jantje Beton zich inderdaad opstelde als gelijkwaardige partner: "*Het meest positieve vind ik dat de projectleider van Jantje Beton een van de collega's was in de werkgroep. Zo collegiaal gingen we ook met elkaar om, ze was een stukje van het team.*" (Mieke van der Loop, coördinator Brede school).

Daarnaast is het belangrijk dat er een structuur is met duidelijke afspraken en verantwoordelijkheden. Verschillende betrokken professionals zijn inmiddels niet meer werkzaam in de wijk. Door hun opvolgers wordt in sommige gevallen anders tegen afspraken met betrekking tot beheer en onderhoud gekeken dan destijds met de voorganger was overeengekomen. 'Interne borging' blijkt dus van belang. Over het algemeen lijken de afspraken tijdens het proces goed te zijn nageleefd. Er is nauwelijks vertraging en betrokkenen zijn tevreden over het proces. Afspraken over verantwoordelijkheden naderhand zijn echter minder duidelijk gemaakt. Inmiddels zijn bijna alle speelplekken opgeleverd en zijn de meeste werkgroepen gestopt, behalve die van basisschool de Lochtenbergh. De gemeente hoopt dat het speelnetwerk dynamisch blijft en dat er sprake is van mede-eigenaarschap. Van Ingen wil mensen die gedurende het project actief zijn geweest een soort ambassadeur van het speelnetwerk maken, maar hier is geen concreet plan voor opgesteld.

Vanzelf blijkt dit echter niet te gaan. Ondanks dat er betrokkenheid is gecreëerd onder professionals ouders, bewoners en kinderen, eigenen zij zich niet altijd de verantwoordelijkheden toe. Dit komt vooral naar voren bij kwesties van beheer. Zo heeft basisschool de Lochtenbergh tevergeefs geprobeerd buurtbewoners te vinden die bijvoorbeeld in het weekend de hekken open wil zetten. Ook de Twern zegt dat ze graag zouden zien dat er een beheergroep bewoners komt die zich verantwoordelijk voelen voor die plek. Volgens opbouwwerker Karlijn Verschuren is hier wel over gesproken met Jantje Beton, maar tijdens de uitvoering van het project is hier minder aandacht aan besteed. "*er zijn heel veel bewoners die hebben meegedacht of die betrokken zijn geweest, maar wat ik als sociaal werker miste was een groep bewoners mee te nemen [...]. Bijvoorbeeld als er een soort van beheergroepje ontstaan was die zei nou een keer in de twee weken lopen we even het terrein door en kijken we of het heel is of het schoon is en of het veilig is. En dat is er nu gewoon niet.*" Wel bevestigt Karlijn Verschuren dat een grote club vrijwilligers van de naastgelegen kinderboerderij zich indirect ook verantwoordelijk voelen om in de gaten te houden dat het schoon en heel blijft.

Communicatie en identiteit
Hoe de samenwerking zich intern en extern 'laat zien' moet overeenkomen met de betekenis en identiteit van de samenwerking zelf. Jantje Beton is een bekende organisatie. Er bestaat een extern beeld van de identiteit van de coördinerende partij die mensen relateren aan kinderen en spelen. Bovendien heeft Jantje Beton een goede, herkenbare naam opgebouwd: "*Want als het gaat om Jantje Beton dat zegt wel iets, is wel een gevestigd iets. Dus een aannemer die dat op z'n CV kan zetten dat ie daar iets mee gedaan heeft dat is natuurlijk leuk.*" (buurtregisseur Helmy van Ingen). Bovendien hebben verschillende partijen de inhoud - het werken met en voor kinder-

en - als positief ervaren. "*Eigenlijk is iedereen heel enthousiast geweest. Over kinderen en spelen, het is eigenlijk ook alleen maar positivisme. En zeker als je ook met kinderen mag werken.*" Het positieve externe beeld van Jantje Beton komt in die zin overeen met de inhoudelijke taken van het project.

5.4 goede spelers

Cruciaal voor iedere samenwerking zijn goede spelers, want zij maken het spel. Naar deze personen wordt ook wel gerefereerd als 'best persons'. Dit zijn bijzonder slagvaardige mensen die de problemen in achterstandswijken helpen aanpakken. Best persons zijn afhankelijk van samenwerking. Best persons zijn in staat om zich in te leven in anderen. Het betekent dat ze goed naar wijkbewoners en andere partners kunnen luisteren (van der Pennen, 2012).

In de eerste plaats dienen ze bij het definiëren van het vraagstuk en het zoeken naar oplossingen een flexibele houding te hebben. De rol van de projectleider van Jantje Beton is hierbij van groot belang geweest. Deze persoon heeft het netwerk in kaart gebracht en hier op ingespeeld door de partners in relatief korte tijd warm te maken voor het doel van vrij buitenspelen en draagvlak hiervoor te creëren. Bovendien beschikt een goede speler over oprechte interesse in de belangen en motieven van mensen. Uit de gesprekken blijkt dat de projectleider van Jantje Beton Miranda Verburg zich op deze manier opstelde: "*Miranda was een bekend gezicht en een stukje ook van ons van het team. [...] Miranda werd hier op handen gedragen. Door de leerkrachten, door de directie*" (Mieke van der Loop, coördinator Brede school).

Ook moeten ze over voldoende inhoudelijke, procesmatige en emotionele kennis en kunde beschikken om de onderhandelingen en de samenwerking te laten slagen. Dit deed de projectleider onder meer door de positieve samenwerking te benadrukken: "*Jantje Beton liet met enige regelmaat merken dat ze het heel fijn vonden, de manier waarop we samenwerkten*" (buurtregisseur Helmy van Ingen). Door een positieve houding werd aan de projectleider ook leiderschap gegund.

5.5 Mate van vruchtbare samenwerking

Aan de hand van indicatoren voor goede samenwerking is inzicht verkregen op de verhoudingen tussen verschillende professionele partijen in de buurt en het Jantje Beton speelnetwerk. Jantje Beton is met een open houding aangesloten bij bestaande netwerken van bewoners en lokale organisaties in Stokhasselt. Jantje Beton heeft haar centrale doelstellingen, zoals betrokkenheid en het belang van openbare ruimte benadrukt bij de samenwerkingspartners. Over het algemeen werden deze waarden gedeeld en gewaardeerd.

HOOFDSTUK 6

Conclusie

HOOFDSTUK 6 - CONCLUSIE

Dit onderzoek heeft zich gericht op de mate waarin de speelwijken vrij en aantrekkelijk buitenspelen faciliteren én in hoeverre het speelnetwerk bijdraagt aan vruchtbare samenwerkingsverbanden in de wijk. Om deze vragen te beantwoorden zijn de vragenlijsten die zijn afgenomen onder 149 kinderen van drie verschillende basisscholen uit Stokhasselt geanalyseerd en vergeleken met TNS Nipo onderzoek uit 2011. Daarnaast is de samenwerking tussen de verschillende organisaties en bewoners in kaart gebracht met behulp van van semi-gestructureerde interviews met betrokken professionals en is bij 47 bewoners een vragenlijst afgenomen. In deze conclusie worden relevante bevindingen van deze de case Stokhasselt in verband gebracht met de algemene doelstellingen van Jantje Beton uit het meerjarenplan voor de speelwijken.

6.1 Doelstelling 1: vrij en aantrekkelijk buitenspelen

Met de speelwijken is ingezet op plek en uitdaging bieden voor kinderen van diverse leeftijden. Jantje Beton heeft de kinderen van drie basisscholen in Stokhasselt actief betrokken om het speelnetwerk uitdagend te maken en aan te laten sluiten bij de wensen van de kinderen zelf.
Met succes, na de vernieuwingen vinden kinderen de buurt dan ook veel minder 'saai'. En spelen ze met meer plezier buiten. Dit geldt zowel voor de speelplekken als voor schoolpleinen in de wijk.

	Percentage 2011	Percentage 2013
Als het buiten minder saai zou zijn, zou ik vaker buiten spelen		
Eens	74%	59%
Oneens	22%	41%
Speelplekjes met speeltoestellen in mijn buurt zijn saai		
Eens	74%	38%
Oneens	23%	62%
Schoolpleinen in mijn buurt zijn saai		
Eens	62%	24%
Oneens	30%	76%
N	103	149

Tabel 5: hoe aantrekkelijk is het spelen?

LEEFTIJD	Schoolpleinen saai: eens	Speelplekken saai: eens
8 jaar	6%	11%
9 jaar	32%	46%
10 jaar	29%	45%
11 jaar	22%	37%
12 jaar	40%	60%

Tabel 6: Saai: eens per leeftijdscategorie[6]

Door de realisatie van de speelwijk vinden kinderen buitenspelen aantrekkelijker en waarderen ze hun omgeving meer. Niet alleen de kinderen maar ook de ondervraagde bewoners zijn erg te spreken over de aantrekkelijkheid van de speelplekken. Uit dit onderzoek blijkt wel dat de speelplekken meer gericht op de wat jongere kinderen. Hoe ouder de kinderen worden, hoe meer zij de vernieuwingen alsnog als 'saai' ervaren. Dit komt waarschijnlijk doordat de uitvoering van de speelplek voor de oudere kinderen, de Kapelmeesterlaan, ten tijde van dit onderzoek nog niet gestart is.

6 Slechts 1 respondent was 13 en is daarom weggelaten uit de leeftijdscategorieën.

Een belangrijke doelstelling van Jantje beton betreffende de speelwijken is dat deze het *vrij* buitenspelen - het zelfstandig spelen zonder continu toezicht - stimuleren. Hier hebben de vernieuwingen in de wijk (nog) niet aan bijgedragen. Kinderen mogen zich zelfs *minder* zelfstandig bewegen door de wijk heen dan in 2011. Deze afname sluit aan bij de maatschappelijke trend waarbij ouders zich bewust zijn van potentiële gevaren voor kinderen, zoals verkeer. De oversteekplekken die Jantje Beton wel aanlegt om meer veiligheid te creëren waren ten tijde van dit onderzoek nog niet gerealiseerd. Het kan dat wanneer deze gerealiseerd zijn en goed functioneren het vrij spelen toeneemt. Wel zijn kinderen al kort na oplevering van (twee maanden) bekend met de speelroute en een op de vijf van de ondervraagde kinderen maakt er actief gebruik van. De verwachting is dat dit aandeel alleen maar toeneemt naarmate de route bekender wordt. De speelroute lijkt dus al wel meerwaarde te hebben voor de mogelijkheden voor kinderen om zelfstandig te bewegen in de wijk.

De doelstelling om *speelnetwerken te ontwikkelen die model kunnen staan voor het veilig en vrije buiten spelen in Nederland* is met de speelwijken deels gerealiseerd. Volgens kinderen, ouders en bewoners maakt het speelnetwerk de wijk in ieder geval *aantrekkelijker*. Dat het verwachte effect van een toename van *vrij* buitenspelen niet gerealiseerd is in de speelwijk is mede afhankelijk van maatschappelijke ontwikkeling waarbij ouders door het bewustzijn van de mogelijke gevaren voor kinderen voorzichtiger worden en kinderen minder zonder toezicht door de wijk laten bewegen (Karsten, 2002). Bovendien is het effect op *veilig* buitenspelen onvoldoende zichtbaar, met name doordat de speelroute (inclusief de oversteekmarkeringen) ten tijde van het onderzoek nog niet volledig af is.

6.2 doelstelling 2: vruchtbare samenwerkingsverbanden

Om vrij en aantrekkelijk buitenspelen te bevorderen heeft Jantje Beton tijdens het proces van coproductie niet alleen samengewerkt met kinderen, maar ook met bewoners en lokale organisaties in Stokhasselt. De wijk kenmerkt zich door bewoners met lage inkomens, die zelf over het algemeen weinig vertrouwen in instituties hebben. Dit wordt gecompenseerd door een sterk netwerk aan lokale organisaties rondom de Brede School met frequent onderling contact. Jantje Beton heeft de samenwerkingsverbanden op wijkniveau niet zelf tot stand gebracht, maar wel effectief met het bestaande netwerk samengewerkt en hen in korte tijd actief betrokken rondom het thema vrij buitenspelen. Ze heeft hierbij de waarde die zij hechten aan inspraak van betrokken kinderen, bewoners en ouders voor de leefbaarheid van de wijk duidelijk overgebracht. Jantje Beton blijkt een positieve, herkenbare naam te hebben waar de organisaties én de ouders graag mee samenwerken. Bovendien was er door de capaciteiten van de projectleider van Jantje Beton als 'best person' met oprechte interesse en zowel emotionele als inhoudelijke kennis en kunde al snel sprake van acceptatie. Jantje Beton heeft op wijkniveau niet zozeer vruchtbare samenwerkingsverbanden *tot stand* gebracht, maar de wijze waarop Jantje Beton is aangesloten op het bestaande netwerk kan wel degelijk model staan voor andere wijken in Nederland. Aansluiten bij bestaande netwerken blijkt effectiever dan zelf netwerken op te bouwen.

De coproductie aanpak in Stokhasselt illustreert mogelijkheden voor samenwerking binnen netwerken in de wijk. Jantje Beton heeft samen met de buurtregisseur intern bewustzijn gekweekt bij de gemeente Tilburg over het belang van samenwerken aan het gemeenschappelijk doel van vrij buitenspelen. Door het voorbeeld van Stokhasselt te presenteren zijn vanuit meerdere afdelingen financiële middelen beschikbaar gesteld. Bovendien is hierdoor bij ambtenaren uit verschillende sectoren enthousiasme en draagvlak ontstaan voor de visie van Jantje Beton met betrekking tot vrij buitenspelen. Het plaatsen van kleine natuurlijke spelaanleidingen wordt nu door de gemeente meer interdisciplinair benaderd en ingezet op andere plekken in Tilburg. Hiermee is een bijdrage geleverd aan maatregelen om interne 'verkokering' bij de gemeente tegen te gaan.

6.3 Doelstelling 3: Voortzetting ontwikkeling openbare ruimte

Jantje Beton heeft de bestaande infrastructuur van organisaties bewustzijn gekweekt over het belang van de ontwikkeling van de openbare speelruimte. De voortzetting van de ontwikkeling hiervan geschiedt in principe ook zonder verdere betrokkenheid van Jantje Beton. Door het coproductie proces is voor lokale organisaties en bewoners zoals de vrijwilligers van de kinderboerderij, ruimte gecreëerd om mede-eigenaar te worden. Hoewel deze groep bewoners zich verantwoordelijk voelt voor de nabijgelegen speelplek, is het risico dat met name reeds actieve bewoners betrokken zijn bij de ontwikkeling van het speelnetwerk. Jantje Beton heeft door de nadruk op kinderparticipatie actief 'nieuwe' (leeftijds-)groepen aangesproken. Op deze manier worden wensen van verschillende doelgroepen meegenomen en wordt onder hen aanzet gegeven tot mede-eigenaarschap. Kinderparticipatie is dus een belangrijk en aanvullend onderdeel van de coproductie-aanpak binnen de wijk.

Een aandachtspunt is dat betrokkenheid niet automatisch leidt tot verantwoordelijkheid voor beheer. Jantje Beton is open en transparant geweest over het proces en heeft (samen met de gemeente) verantwoordelijkheden in kaart gebracht. Desondanks komen ervaringen in de praktijk niet altijd overeen met de verwachtingen van de partners. Zo zijn op papier afspraken gemaakt over beheer, maar er is in het proces niet actief toegewerkt naar de opzet van een beheergroep onder bewoners of andere lokale organisaties.Dit wordt versterkt door de openbaarheid van de speelplekken. Gevoelens van eigenaarschap worden afgezwakt doordat de plekken voor iedereen toegankelijk zijn.

Het uitgangspunt van Jantje Beton is om het project over te dragen aan de partners in de wijk. Hierdoor zijn zij minder actief/zichtbaar in de wijk, waardoor vooral de gemeente met consequenties op het gebied van beheer en veiligheid te maken krijgt. De gemeente is zich hiervan bewust en probeert samen met de lokale partners ambassadeurs te vinden die het beheer en onderhoud voor de speelplekken of onderdelen daarvan gedeeltelijk op zich willen nemen.

6.4 Doelstelling 4: Overdraagbaarheid naar andere wijken

De partijen die hebben deelgenomen aan het coproductie proces zijn zeer tevreden over de samenwerking en overwegend positief over het resultaat. Jantje Beton heeft in een korte tijd draagvlak en draagkracht verkregen in Stokhasselt, zowel onder betrokken professionals als onder kinderen en bewoners. Kennisdeling en openbaarheid over het proces van totstandkoming van de project is van belang voor inzicht in de succesfactoren en aandachtspunten van de speelwijken. Met inachtneming van dit onderzoek kan Jantje Beton dit wijkenproject overdraagbaar maken ten behoeve van andere wijken in Nederland.

LITERATUURLIJST

Bouw, C. en L. Karsten (2010). Buitenspelen in de stad. Hinkelbanen op de stoep en hutten in de bosjes. HJK, jaargang 37 nr 10. P45-48

Bremekamp, R, E. Kaats en W. Opheij (2009), 'Een nieuw kijkglas voor een heldere blik op samenwerken', HMR 127

Bryman, A. (2008). Social research methods (3th edition). Oxford: Oxford University Press.

Damen, E.A. (2009). Bestuursrecht 1, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Dekker, K.; Torenvlied, R.; Lelieveldt, H.; Völker, B. (2010), Coproductie
Samenwerking van de lokale overheid met maatschappelijke organisaties in de buurt, NICIS

Gehl, J (2010), "Cities for people", island press: washington isbn: 9781597265737 [boek]

Gerritsen, E. (2011), *De slimme gemeente nader beschouwd. Hoe de lokale overheid kan bijdragen aan het oplossen van ongetemde problemen*, Amsterdam University Press.

Holme, A. and P. Massie (1970) Children's play: a study of needs and opportunities. Michael Joseph, London.

Jacobs, J. (1961), 'Death and life of great American Cities', Random House, New York
Karsten, C.J.M. (2002), Mapping Childhood in Amsterdam: the spatial and social construction of children's domains in the city. Tijdschrift voor economische en sociale geografie. Volume 93, Issue 3, pages 231–241, August 2002

Koning, A.L. (2012), Waarom niet? Gemeentes en kindvriendelijke openbare ruimte'. Master City Developer 8

Koning, A.L. en E. Poort (2013), 'Facts Belang Kindvriendelijke Buitenruimte', Jantje Beton.

Pennen, T. van der (2012), Best persons maken het verschil in probleemwijken, sociale vraagstukken dossier 'wat werkt nu werkelijk', 31 december 2012

Riggio, E. (2002), Child friendly cities: good governance in the best interests of the child. Environment and Urbanization 2002 14: 45

Snel, N. (2011), Buitenspelen in Tilburg. Kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt. TNS NIPO

Snel, N. et al. (2013), Buitenspelen 2013, Kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt.
TNS NIPO

Tovey, H. (2011) "laat ze buiten spelen. Pleidooi voor gezonde risico's", vertaling van spaces and places. Risk and challenge" (2005), Garant: Antwerpen/Apeldoorn

UNICEF, Convention on the Rights of the Child. Adopted and opened for signature, ratification and accession by General Assembly. Resolution 44/25 of 20 November 1989

Uitermark, J. & Duyvendak, J.W. (2006), Ruimte maken voor straatburgerschap. Mensen maken de stad als assertief social beleid. Rotterdam: Project Sociale Integratie, gemeente Rotterdam.

Uitermark, J. (2012), De gevaarlijke belofte van burgerschap, verkregen op 3 december 2013 via http://www.socialevraagstukken.nl/site/2012/10/12/de-gevaarlijke-belofte-van-burgerschap-2-0/

Veenendaal, W. van en S. de Vries (2012), Belang van Buitenspelen. Literatuurstudie naar de gezondheidswaarde, de sociale en de economische waarde. LO4.

Visscher, de S. en M. Bouverne de Bie (2008), Children's Presence in the Neighbourhood: A Social-Pedagogical Perspective. Children & Society Volume 22, Issue 6, pages 470–481, November 2008

Beleidsdocumenten

Ruimte voor Buitenspelen, Beleidsontwikkeling, Ruimtelijke Ordening, maart 2003.

Jantje Beton

Projectbeschrijving Tilburg - Stokhasselt (Miranda Verburg)

BIJLAGEN

Vragenlijsten Bewoners en Kinderen

Projectvoorstel 'Vrij Buitenspelen in de Wijk' (meerjarenbeleidsplan 2010-2013)

Bijlage 1: Vragenlijst bewoners

Introtekst
Onderzoek naar speelplaatsen en speellint in de wijk. Speelwijk verbindt de verschillende speelplaatsen die er zijn in Stokhasselt en moet kinderen uitdagen om meer en veiliger te kunnen spelen.

1. Open vraag: Is het speellint en de vernieuwing van de speelplaatsen u opgevallen:

Ja/nee Toelichting:
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……..

2. Bent u betrokken geweest bij de vernieuwing van de speelplekken?

Ja/nee Toelichting:
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……
……..

Algemene vragen

1. Geslacht :

2. Woont u in de wijk Stokhasselt: Ja/ Nee (alleen afnemen als buurtbewoners is)

3. Leeftijd:

4. Heeft u kinderen?

5. Indien ja: hoeveel en welke leeftijd:

6. Hoeveel jaar woont u in de wijk?

Kindvriendelijkheid.

7. Welk rapportcijfer geeft u de kindvriendelijkheid van de buurt?

……

8. Stokhasselt is een goede buurt voor kinderen

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

9. Kinderen kunnen goed spelen in de wijk Stokhasselt

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

10. Ik ben tevreden met de aanleg van het speellint

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

Extra Uitleg vraag 10:
……
……
……
……
……
……

Kun je aangeven in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen:

11. Ik ben tevreden met de vernieuwing van de speelplaatsen

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

Extra Uitleg vraag 11:

……
……
……
……
……
……

12. Er spelen veel kinderen in deze buurt

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

13. Dankzij de vernieuwingen in de wijk wordt er meer buiten gespeeld.

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

14. Ik vind de vernieuwingen in de wijk mooi/ aantrekkelijk

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

15. De speelplaatsen worden goed onderhouden

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

16. Er is overlast op de speelplaatsen

1	2	3	4	5
Zeer mee eens	Mee eens	Neutraal	Mee oneens	Zeer mee oneens

17. Extra toelichting:
……
……
……
……
……
……

18. Ik geef deze buurt het rapportcijfer:

……

Bijlage 2: Vragenlijst kinderen

ALGEMEEN

Beste scholier. Zoals je misschien hebt gezien is de buurt waar jullie school staat de afgelopen maanden veranderd. Er zijn nieuwe speelplekken bijgekomen en oude speelplekken zijn vernieuwd. Wij willen graag weten wat jullie van de nieuwe speelplekken vinden. Helpen jullie ons mee door de vragenlijst in te vullen? Heel erg bedankt!

1. Op welke school zit je?

- ☐ De Lochtenbergh
- ☐ Aboe el Chayr
- ☐ De Regenboog

2. Hoe oud ben je?

- ☐ 8 jaar
- ☐ 9 jaar
- ☐ 10 jaar
- ☐ 11 jaar
- ☐ 12 jaar
- ☐ 13 jaar

3. Als je vrij bent (na school en in het weekend) speel je dan

- ☐ meer buiten
- ☐ evenveel buiten als binnen
- ☐ meer binnen
- ☐ weet niet

4. Hoe vaak speel je in je vrije tijd buiten (dus na school of in het weekend) zonder dat er volwassenen in de buurt zijn?

- ☐ elke dag
- ☐ meer dan 3 keer per week
- ☐ 2 of 3 keer per week
- ☐ 1 keer per week
- ☐ nooit

5. Als je nu denkt aan hoe graag je wel of niet buiten speelt, speel je dan ...

- ☐ ik speel vaker buiten dan ik wil
- ☐ ik speel net zo vaak buiten als ik wil
- ☐ ik speel minder vaak buiten dan ik wil
- ☐ weet niet

6. Mag je van je ouders buitenspelen, zonder dat er een volwassene bij is?

- ☐ ja
- ☐ soms
- ☐ nee
- ☐ weet niet

7. Mag je van je ouders zelf van de ene naar de andere speelpaats in de wijk lopen of fietsen, zonder dat er een volwassene bij is?

- ☐ ja
- ☐ soms
- ☐ nee
- ☐ weet niet

SPEELPLEKKEN

8. Wat is de plek bij jou in de buurt waar je het liefst buiten speelt? Schrijf de straatnaam op als je deze weet.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. Ik speel hier graag omdat...

- ☐ Er leuke andere kinderen spelen
- ☐ de speelplek dichtbij is
- ☐ ik hier alleen naar toe mag van mijn ouders
- ☐ er geen vervelende kinderen spelen
- ☐ hier leuke speeltoestellen zijn
- ☐ ik weet het niet

10. Maak hier een tekening van je favoriete speelplek in de buurt:

11. Herken je de volgende plekken?

Afbeelding 1: Midden-Brabantpark

Foto: Michiel Wijnberg

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 2: Muurschildering Corellistraat

Foto: Michiel Wijnberg

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 3: speelplek bij de kinderboerderij

Foto: Johan van Grinsven/BD

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 4: schoolplein en speelplek bij de Lochtenbergh

Foto: Johan van Grinsven/BD

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 5: schoolplein Aboe el Chayr

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 6: schoolplein de Regenboog

Foto via www.tangent.nl

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 7: vlaggen speelroute

Foto: Johan van Grinsven/BD

☐ ja
☐ nee

Afbeelding 8: Kapelmeesterlaan

☐ ja
☐ nee

12. Op welk van deze speelplekken speel je het liefst?

- ☐ De speelplek bij de kinderboerderij
- ☐ De speelplek bij het water in het Midden-Brabant park (bij de kinderboerderij)
- ☐ Het schoolplein/de speelplek bij de Lochtenbergh
- ☐ Het schoolplein bij de Aboe el Chayr
- ☐ Het schoolplein bij de Regenboog
- ☐ Bij de vlaggen en huisjes van de speelroute
- ☐ Het park bij de Kapelmeesterlaan
- ☐ Op geen van deze plekken

13. Ik speel daar graag omdat...

- ☐ Er leuke andere kinderen spelen
- ☐ de speelplek dichtbij is
- ☐ ik hier alleen naar toe mag van mijn ouders
- ☐ er geen vervelende kinderen spelen
- ☐ hier leuke speeltoestellen zijn
- ☐ ik weet het niet

14. Ik heb meegeholpen ideeen bedenken voor deze speelplekken

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Ik weet het niet

15. Heb je meegeholpen om een van deze plekken te ontwerpen?

- ☐ Ja, de speelplek bij de kinderboerderij
- ☐ Ja, de speelplek bij het water in het Midden-Brabant park (bij de kinderboerderij)
- ☐ Ja, het schoolplein/de speelplek bij de Lochtenbergh
- ☐ Ja, het schoolplein bij de Aboe el Chayr
- ☐ Ja, het schoolplein bij de Regenboog
- ☐ Ja de vlaggen en huisjes van de speelroute
- ☐ Ja, het park bij de Kapelmeesterlaan
- ☐ Ja, de muurschilderingen voor de Corellistraat
- ☐ Nee, ik heb niet meegeholpen met ontwerpen
- ☐ Een andere plek, namelijk:

BUITENSPELEN IN DE BUURT

16. speelplekjes met speeltoestellen in mijn buurt zijn saai

- ☐ eens
- ☐ oneens

17. schoolpleinen in mijn buurt zijn saai

- ☐ eens
- ☐ oneens

18. ik kan vaak niet op een leuke speelplek komen, omdat er teveel verkeer is

- ☐ eens
- ☐ oneens

19. Ik kan vaak niet op een leuke speelplek komen, omdat het afgesloten is met een hek

- ☐ eens
- ☐ oneens

20. ik kan vaak niet op een leuke speelplek komen, omdat dat niet mag van mijn ouders

- ☐ eens
- ☐ oneens

21. ik kan vaak niet met vriendjes spelen, omdat ik niet zelf naar ze toe kan

- ☐ eens
- ☐ oneens

22. ik weet zelf hoe ik van de ene naar de andere speelplek moet komen

- ☐ eens
- ☐ oneens

23. ik volg de oranje vlaggetjes om van de ene naar de andere speelplek te komen

- ☐ eens
- ☐ oneens

WAT MAAKT BUITENSPELEN NOG LEUKER

24. als het buiten minder saai zou zijn, zou ik vaker buitenspelen

- ☐ eens
- ☐ oneens

25. Hoe kan buitenspelen voor jou nog leuker worden? Ik zou het buitenspelen nog veel leuker vinden als

.....

.....

.....

.....

.....

.....